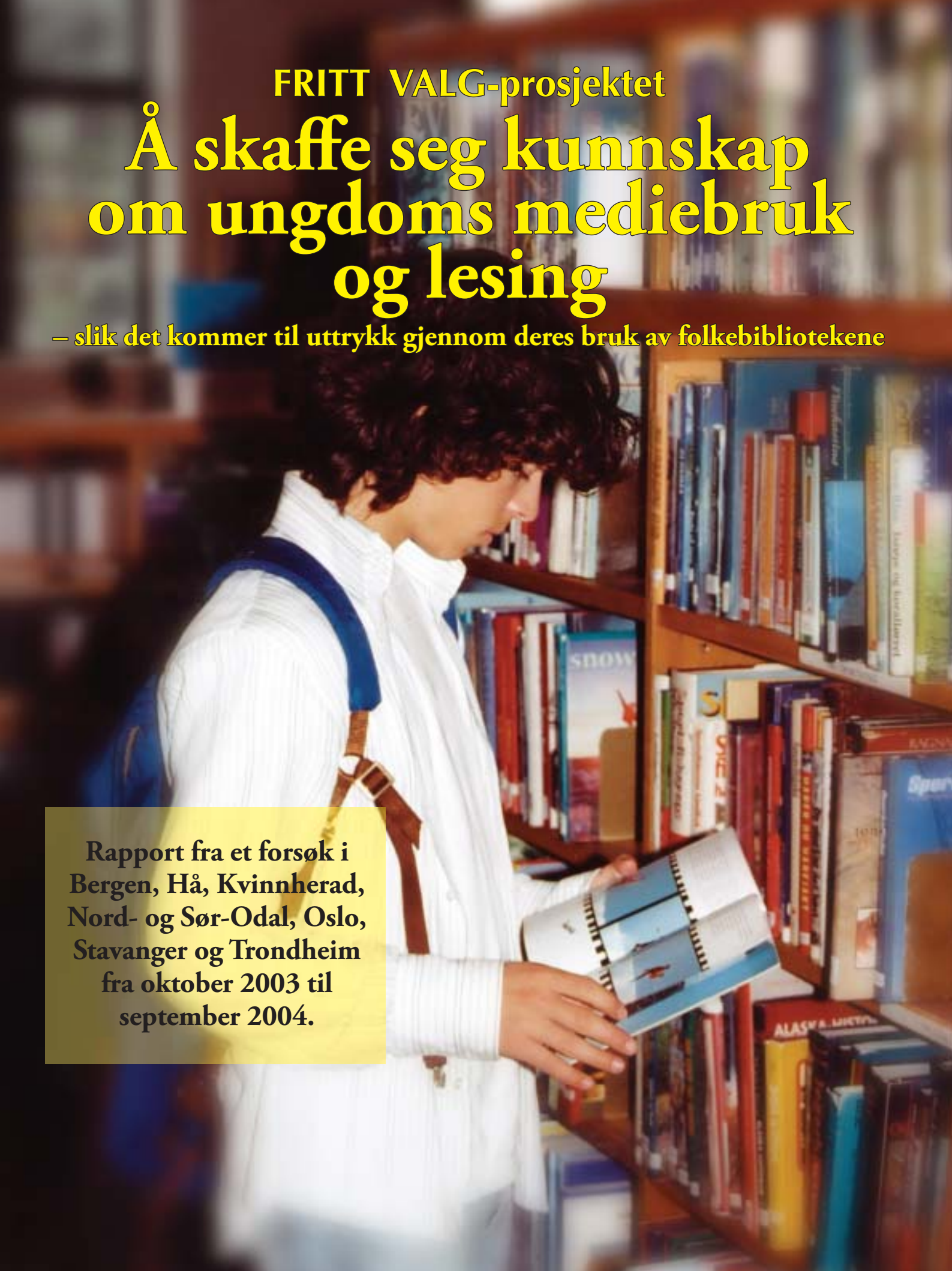

FRITT VALG-prosjektet

Å skaffe seg kunnskap om ungdoms mediebruk og lesing

– slik det kommer til uttrykk gjennom deres bruk av folkebibliotekene

**Rapport fra et forsøk i
Bergen, Hå, Kvinnherad,
Nord- og Sør-Odal, Oslo,
Stavanger og Trondheim
fra oktober 2003 til
september 2004.**

FRITT VALG-prosjektet

Å skaffe seg kunnskap om ungdoms mediebruk og lesing

**– slik det kommer til uttrykk gjennom deres
bruk av folkebibliotekene**

Rapport fra et forsøk i Bergen, Hå, Kvinnherad,
Nord- og Sør-Odal, Oslo, Stavanger og Trondheim
fra oktober 2003 til september 2004.

© FRITT VALG-prosjektet og Bergen Off. Bibliotek, 1.0,8.0,8.2004

Sats og repro: Bernt Kristiansen

Trykk og innbinding: Havel Trykkeri AS

ISBN 82-91290-14-8

Omslag: Bernt Kristiansen

INNHold

Forord.....	4
FRITT VALG-PROSJEKTET: Å SKAFFE SEG KUNNSKAP OM UNGDOMS MEDIEBRUK OG LESING	5
Arbeidet i prosjektet	21
Vedlegg I: Presentasjon av det statistiske materialet	24
1. Folketall fra Statistisk sentralbyrå for aldersgruppen 11–13, 14 og 15–17 år i 96 Bibliofil-kommuner, og «Aktive lånere».	
2. a.) Folketall fra Statistisk sentralbyrå for aldersgruppene 11–13, 14 og 15–17 år i FRITT VALG-kommunene.	
2. b.) Totalt antall aktive lånere i FRITT VALG-kommunene, i prosent av folketall.	
3. Landsstatistikk for alle 96 Bibliofil-kommuner – Totalt utlån til 11–17-åringene.	
4. Relasjoner i utlånstall. Hvordan utlånet fordeler seg mellom aldersgrupper.	
5. Oversikt over utlån til 11–17-åringene i FRITT VALG-kommunene.	
6. Utlån av fag- og skjønnlitteratur for hhv. barn og voksne til 11–17-åringene.	
7. Spesifikasjon av utlånet av skjønnlitteratur til 11–17-åringene.	
8. Utlån av tegneserier, science fiction og fantasy til 11–17-åringene.	
9. Utlån av «Andre medier» til 11–17-åringene.	
10. Spesifikasjon av utlånet av «Andre medier» til 11–17-åringene.	
Vedlegg II: Dypdykk. Tallfestinger over utlånet av fag- og skjønnlitteratur til 11 og 17 år gamle gutter og jenter.	38
1. Deichmanske bibliotek.	
2. Bergen Off. Bibliotek	
3. Trondheim folkebibliotek	
4. Hå folkebibliotek	
5. Kvinnherad bibliotek	
6. Sør- og Nord-Odal bibliotek	
Vedlegg III: Presentasjon av kommunene / bibliotekene	43
1. Bergen	
2. Oslo	
3. Stavanger	
4. Trondheim	
5. Hå	
6. Kvinnherad	
7. Sør- og Nord-Odal	
Vedlegg IV: Lister med presis definisjon av statistikkene som er tatt ut.....	47
1. Prøvestatistikk	
2. Prosjektstatistikk	
3. Dypdykk	

FORORD

FRITT VALG-prosjektet ble satt i gang fordi initiativ-takerne, storbybibliotekene i Bergen, Oslo, Stavanger og Trondheim, syntes det var på tide å få frem representative tall for ungdoms mediebruk og lesing, slik det kommer til uttrykk gjennom deres bruk av folkebibliotekene.

Gjennom en del år har det blitt skapt en oppfatning om at ungdom – og særlig unge gutter – dropper bøker og lesing når de kommer opp i tenårene. Enklere surveyundersøkelser, som for eksempel Statistisk Sentralby-rås mediebarometer, har rapportert om redusert lesing i ungdomsgruppene. Det samme hevdes fra ungdoms-skolehold, og de siste års internasjonale undersøkelser om skolebarns leseferdigheter har bidratt til å forsterke inntrykket av svært varierende leseferdigheter og et lavt gjennomsnittlig ferdighetsnivå hos norske barn og unge.

Folkebibliotekene har vært litt tilbakeholdne med å ut-male faresignalene, for, som flere bibliotekarer sier: Det er jo mange ungdommer som låner og leser hos oss.

Men det går altså an å undersøke saken grundigere. Med automatiserte biblioteksystem kom også et vell av statistikkmuligheter, som nysgjerrige og etterprøvende bibliotekfolk har utnyttet. De siste ti årene har det vært mulig å holde tallenes relativt klare tale opp mot myter og «sannheter», for eksempel på et så viktig område som ungdom og lesning.

Det er vanskelig å anslå det totale omfanget av de un-ges medie- og informasjonskonsum, men uansett gir analyse av bibliotekstatistikkene et pålitelig bilde av en viktig del av det.

Storbybibliotekene har tidligere utvekslet erfaringer og synspunkter når det gjelder unge brukere og unge voksne. Stavanger har hatt sitt store «Troll i ord»-prosjekt, og i Bergen ble oppmerksomheten rettet spesielt mot unge bibliotekbrukere. Disse ble fulgt opp bredt og systematisk fra 1994 og i årene fremover, dels i regi av folkebiblioteket selv, og dels gjennom samarbeid med kommunal planavdeling og med forskningsinstitusjo-ner som NOVA/Ungforsk. Bibliotekstatistikker ble også samkjørt med enklere surveyundersøkelser i regi av Opi-nion. Materialet viste entydig at eldre tenåringer og unge

voksne var den klart største og mest aktive lånergruppen av alle, og at oppslutningen om folkebiblioteket økte med ungdommenes alder.

Dette stemte dårlig med et bilde av bokdroppende ungdommer, men godt med bibliotekfolks egne observa-sjoner. Hvor allmenngyldige var erfaringene fra Bergen? Og var det systematiske forskjeller knyttet til steder og miljø? Var det ulikheter som kunne henføres til forhold i det enkelte bibliotek?

I mai 2003 sendte så de fire storbybibliotekene med noen partnere søknad til ABM-utvikling om midler til et FRITT VALG-prosjekt der målet ble formulert slik:

«Få bedre kunnskap om hva barn/unge 11–17 år leser når det skjer på deres egne premisser, i folkebibliotek.»

Det var viktig å få med samarbeidspartnere fra fire landkommuner for å kunne

«se lånernes preferanser når utvalget er stort og allsidig, og når det er klart mindre».

Metode skulle være:

«Statistikkinnsamling, sammenstilling av data og ana-lyse av barn og unges folkebiblioteklån av bøker og andre medier». Statistikk over lånere skulle sammenholdes med tilsvarende innbyggertall.

Erfaringene fra Bergen sammen med nytt tallmateriale fra prosjektbibliotekene gir et godt og representativt bil-de av 11-17-åringers folkebibliotekbruk og leseinteresser. Tall fra 96 folkebibliotek som bruker bibliotek-systemet BiblioFil, hjelper også til å plassere prosjektbibliotekenes resultater i et større bilde.

Hele prosjektrapporten er lagt ut på <http://www.nett-biblioteket.no/prosjekter/frittvalg.html>. Prosjektets rå-data er også lagt ut her.

FRITT VALG-bibliotekene mener at prosjektet har frembragt pålitelig kunnskap om en stor del av ungdoms mediebruk, og at denne kunnskapen nyanserer, og tildels korrigerer, oppfatningen av ungdom som bokdroppere. Studier av ungdommens egne preferanser burde være et godt utgangspunkt for å finne frem til bedre strategier og andre satsingsområder når det gjelder å styrke leseinter-essen og bibliotekbruken hos ungdom.

Trine Kolderup Flaten

Bergen Off. Bibliotek

Liv Sæteren

Deichmanske bibliotek

Lisbeth Tangen

Trondheim folkebibliotek

Trond Lie

Stavanger bibliotek

Agust Magnusson

Kvinnherad bibliotek

Merete Nese Vinningland

Hå folkebibliotek

Lillan Westli

Sør-Odal bibliotek, repr. Nord-Odal

FRITT VALG – PROSJEKTET:

Å skaffe seg kunnskap om ungdoms mediebruk og lesing

– slik det kommer til uttrykk gjennom deres bruk av folkebibliotekene

OPPSUMMERING AV HOVEDFUNNENE

- De fleste 11 - 17-åringer bruker folkebibliotekene – og rundt 60% av jentene og 40% av guttene låner med seg materiale hjem.
- Bildet av ungdom som bokdroppere er ikke riktig, men bak gjennomsnittstallene skjuler det seg betydelige variasjoner.
- Folkebibliotekene i storbyene er attraktive for de eldste ungdommene, også for guttene, mens bibliotekene i landkommunene har svært stor oppslutning blant 11 – 13-åringene, og et markert frafall blant 15 – 17-åringene.
- Ungdom låner omtrent like mye, målt i utlån pr. innbygger i aldersgruppen, som gjennomsnittet av lånere ellers.
- Jenter låner langt mer enn gutter, av alt materiale, men variasjonene mellom prosjektkommunene er store.
- Musikk- og filmmedier er særlig populære å låne.
- Ungdommenes lån gjenspeiler meget varierte interesser og sprer seg over et bredt spekter av sjangere, faglige emner, medietyper og tittelmengde.
- De unge bryr seg i liten grad om hvilke aldersgrupper bøkene er myntet på, men låner alt fra småbarnsbøker til avansert fag- og skjønnlitteratur for voksne.
- Bøker skrevet og markedsført spesielt for ungdom, for det meste skjønnlitteratur, utgjør bare rundt en tiendedel av det de unge låner.
- 11–13-åringene låner mye voksenlitteratur. Det dekker halvparten av deres fagboklån og en femtedel av skjønnlitteraturen.

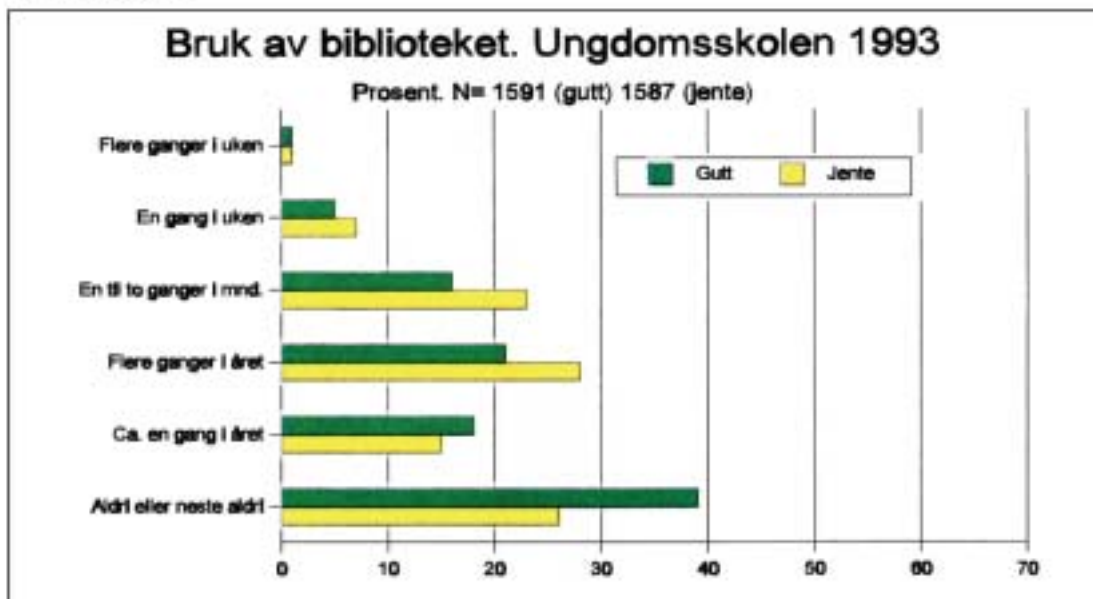
Bruk av biblioteket

I de to undersøkelsene er spørsmål om bruk av biblioteket ulikt stilt. I rapporten "Tjenestetilbud og fritidsaktivitet" (1997) så vi at omlag 70 % av elevene i videregående skole brukte biblioteket. Videre så vi at svært mange brukte hovedbiblioteket. Vi har her sett nærmere på hvor mye elevene i videregående bruker lokalbiblioteket sitt. Som det fremgår av tabell 7 er bruken ulik fra bydel til bydel. Ungdommene i Fyllingsdalen (Oasen), Åsane og Loddefjord har størst oppslutning om sitt lokalbibliotek. 75% av ungdommene i Loddefjord, 67% av Åsaneungdommene og 57% av Fyllingsdalsungdommene bruker sitt nærbiblioteket. I de øvrige bydeler foretrekker ungdommen heller å besøke hovedbiblioteket.

Begge kjønn lånte bøker til skolearbeid i like stor grad, og de brukte kopimaskin like mye. Når det gjelder hvilken type litteratur guttene og jentene foretrakk var det store forskjeller. Jentene leste mer skjønnlitteratur og guttene fagbøker og tidsskrifter. Jentene brukte dessuten mer oppslagsverk, lesesal og grupperom, mens guttene lyttet mer til musikk og var der for å treffe venner.

Ungdomsskoleelevene ble spurt om hvor ofte de brukte biblioteket, men ikke hva de brukte biblioteket til. Derimot er det spurt om hvor ofte de leser bøker og hvilke type bøker og/eller blader/magasiner elevene helst liker å lese. Jentene går på biblioteket langt oftere enn guttene, jfr. figur 4. 39% av guttene og 26 % av jentene går nesten aldri på biblioteket, 22 % av guttene og 31 % av jentene bruker biblioteket en til to ganger i mnd. eller mer.

Kjønnsforskjellene er store når det gjelder hvor ofte ungdommene leser bøker og hvilke type litteratur de foretrekker å lese - 40% av jentene sier at de leser bøker en eller flere ganger i uken, tilsvarende for gutter er 17%. Jentene foretrekker kjærlighetsromaner, krim, pop, moter og fortellinger fra virkeligheten, mens guttene leser sport, western, tegneserier, porno, motor/teknisk og hobbybøker.

Figur 4. Bruk av biblioteket, Ungdomsskolen, 1993.

Ungdommens deltagelse i sportsaktiviteter

I ungdomsskolen driver totalt 50 % av elevene aktivt med sport og 20% driver uorganisert. I videregående er 37% aktive og 22% driver uorganisert - jfr. figurene 5 og 6. Nedgang fra ungdomsskole til videregående er sterk, og ikke uventet svarer mange (33%) av elevene i videregående at de var aktive før.

Innledning

Det er mange bastante oppfatninger om større barn og ungdoms leseinteresser, mediebruk og informasjonsinnhenting. Enklere spørreundersøkelser og statistikker rapporterte om at ungdom, og særlig gutter, leste mindre enn tidligere. Fra ungdomskolehold rapporteres at bare et fåtall av guttene overhodet leser bøker. Situasjonen har vært oppfattet som bekymringsfull, og det offentlige har satt inn flere tiltak for å stimulere leselysten. Eksempel på tiltak er leseaksjoner, støtte til mer formidling, prosjekt innenfor «Den kulturelle skolesekken» og Utdannings- og Forskningsdepartementets tiltaksplan «Gir rom for lesing», oppfordringer om å satse på skolebibliotek, og om å få frem flere ungdomsbøker.

Bibliotekene vil også ha mest mulig lesestimulering og gode kampanjer for leselyst og kreativitet – for de vil gjerne skape lesere, lesere for hele livet. Men mange har vært tilbakeholdne med å utmale faresignalene, for de vet at mange ungdommer leser og låner ved deres folkebibliotek.

Når oppmerksomheten omkring leseferdighet, opplæring og mediebruk er så stor som nå, er det på høy tid å skaffe seg et mer solid faktagrunnlag for hele eller deler av feltet. For det går an å undersøke saken grundigere. Folkebibliotekene kan utnytte et vell av statistikkmuligheter i de automatiserte biblioteksystemene, slik at det er mulig å holde tallenes tale opp mot de oppfatningene som rår, for eksempel ved å analysere hvordan det har seg med ungdoms mediebruk og lesing slik det fremtrer i folkebibliotekene, når valget og bruken er styrt av de unge selv.

Analysen av bibliotekbruk gir selvsagt ikke et fullstendig bilde – for en god del lesestoff og medier kjøpes privat og sirkulerer ungdommen imellom. Sannsynligvis er dette mest for rekreasjon, men med utbredt internettbruk og økt tilgang til kunnskapskilder er det sannsynlig at mye informasjons-søking/informasjonsinnhenting skjer også utenfor

folkebibliotek og skole. Om bruken av folkebibliotekene dekker halve eller mer av de unges medie- og informasjonskonsum, er det vanskelig å si med særlig sikkerhet, men uansett gir bibliotekstatistikkene et pålitelig bilde av en viktig del av det.

FRITT VALG-prosjektet kom i gang fordi Bergen Offentlige Bibliotek fra midten av 90-tallet hadde gode erfaringer med at arbeidet med bibliotekstatistikk, parallelt med mer omfattende undersøkelser, som NOVA/Ungforsks undersøkelser av ungdoms fritidsbruk, og enklere surveyundersøkelser, ga troverdig informasjon. Sammenfallet mellom bibliotekets statistikk og ungdommenes svar i undersøkelsene var helt overbevisende, og styrket tilliten til bibliotekstatistikkene, både hos samarbeidspartnerne blant kommunens planleggere og hos bibliotekets folk.

Med erfaringene fra Bergen og egne erfaringer i de øvrige prosjektbibliotekene er det grunn til å tro at 2003-materialet fra FRITT VALG-prosjektet gir et godt og representativt bilde av 11–17-åringers folkebibliotekbruk, medievalg og leseinteresser. Tall fra 96 folkebibliotek landet rundt som bruker bibliotek-systemet BiblioFil, plasserer prosjektets resultater i et større bilde. De fleste av disse 96 bibliotekene er i større kommuner eller byer, og disse ligger over landsgjennomsnittet når det gjelder bibliotekvirksomhet. Jfr. SSBs landsstatistikk som viser at i kommuner som har fra 20.000 innbyggere og oppover, er folkebibliotekaktiviteten godt over landsgjennomsnittet.

Deichmanske bibliotek har lavere utlån enn de tre andre storbybibliotekene, og det er under gjennomsnittet for norske folkebibliotek. Dette ser ut til å være et fenomen som er spesielt for mange hovedstadsbibliotek rundt om, hvor «gode» de enn måtte være.

Ungdom som brukere og lånere ved folkebibliotek

Bibliotekbesøk med foreldrene og 11 – 17-åringene som lånere på egenhånd

Det hadde vært ønskelig å vite nøyaktig hvor mange ungdommer som velger å bruke folkebiblioteket i løpet av et år. Svært mye bibliotekbruk er ikke knyttet til lånekortet, og det er ingen fullgode metoder for å registrere det som ikke resulterer i hjemlån og som muligens utgjør halvparten av de unges folkebibliotekbruk. Skall det registreres, må andre typer undersøkelser gjøres. Dermed er det bare statistikker som knytter seg til aktive lånere, dvs unge som har brukt lånekortet siste år (2003) som er analysert i dette prosjektet, og det de har lånt på eget lånekort. Tallet for aktive lånere er sammenholdt med totalt innbyggertall i samme aldersgruppe, og skilt på gutter og jenter.

Etter litt prøving og feiling fant man frem til en hensiktsmessig gruppering å arbeide med: 11–13 år, 14 år og 15–17 år. 14-åringene viste seg å representere «overgangen» til et annerledes brukermønster. Det var spesielt interessant å se på forskjellene mellom gutter og jenter på 11–13 år og 15–17 år.

11–13-åringenes lån underrapporteres når vi legger bruk av deres egne lånekort til grunn. Vi vet at bibliotekbesøk er en typisk familieaktivitet, og mange steder er det den voksnes lånekort hjemlånet registreres på.

Statistikkene viser at det er voksne som låner det meste av bøker og andre medier for barn, i Bergen utgjorde det hele 73% av dette utlånet. Når vi ser nærmere på hva de voksne lånte av barnemedier, var tre fjerdedeler medier/bøker for småbarn, og resten var aldersmerket 3. – 6. klasse, og for det meste lånt av voksne i relevant «foreldrealder».

Større barn og unge går gradvis over til å låne selv, men frem til 13-årsalderen lånes det fortsatt tydeligvis en del på foreldrenes lånekort. Også lærere kan låne en del bøker fra folkebiblioteket til klassene sine. Omfanget av voksnes lån av barnemedier vil variere fra sted til sted – med kommunestørrelse, befolkningstetthet, avstandene til nærmeste bibliotekavdeling, og selvsagt også den praksis bibliotek-

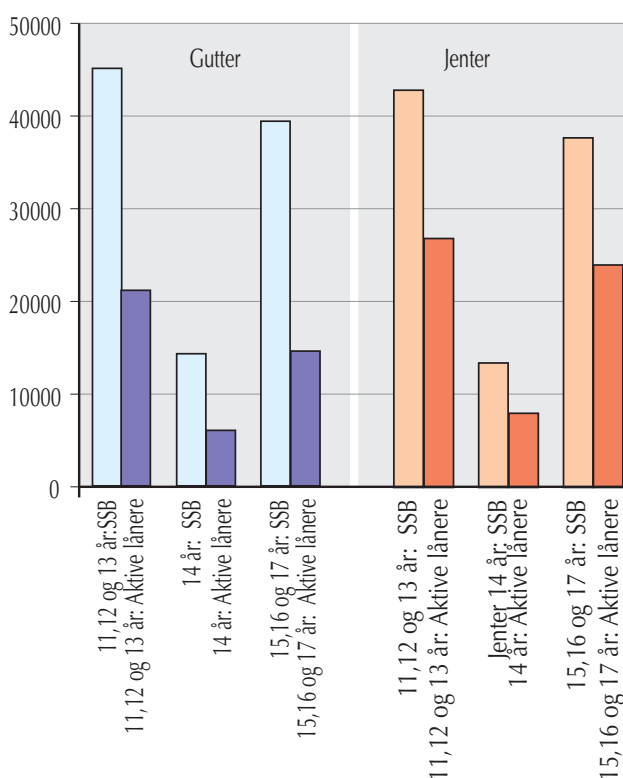
personalet oppfordrer til. Det er vel slik at barn i liten grad kommer på biblioteket alene i de større byene og i grisgrendte landdistrikt.

FRITT VALG undersøker de unges egne valg og bibliotekbruk, derfor må vi ha i mente at 11-17-åringenes eget lån bare utgjør ca. 2/3 av det som lånes både av dem og til dem. Fra 14-årsalderen burde likevel tallene være svært representative for ungdommenes eget valg.

Folkebiblioteket – vårt største ungdomstilbud?

I de 96 BiblioFil-kommunene er ungdom en svært stor og aktiv brukergruppe. Over halvparten av årskullene låner materiale med seg hjem, flest jenter. BiblioFilbibliotekene, sett under ett, får økt oppslutning fra sine eldre jentelånere, mens guttelånerne går fra å utgjøre 47% av 11–13 årsgruppen til 37% av 15–17-åringene.

Tab. 1: Folketall og aktive lånere i alle 96 BiblioFil-bibliotek

Aktive lånerne i % av folketall:		
Alder	Jenter	Gutter
11-13 år	62 %	47 %
14 år	60 %	43 %
15-17 år	64 %	37 %
Hele aldersgruppen	63 %	42 %

Folkebiblioteket – vårt største ungdomstilbud? Fra Hå folkebibliotek.

Mange av Biblio-fil-bibliotekene er store nok til å ha et svært godt og variert tilbud og mange av dem har stabilt høy aktivitet og mange brukere i alle aldre.

I de åtte FRITT VALG-bibliotekene ser vi et mer nyansert bilde. Forskjellen mellom byene og landkommunene er påtagelig.

Tab. 2: Aktive lånerne i % av tot. folketall i aldersgruppen

FRITT VALG-bibliotekene:

Oslo		
Alder	Jenter	Gutter
11-13 år	40 %	30 %
14 år	43 %	29 %
15-17 år	41 %	24 %
Hele aldersgruppen	41 %	28 %

Bg. Stvg. Trheim

Alder	Jenter	Gutter
11-13 år	55 %	42 %
14 år	53 %	39 %
15-17 år	61 %	37 %
Hele aldersgruppen	57 %	40 %

Kvinnherad, Odal, Hå:

Alder	Jenter	Gutter
11-13 år	64 %	53 %
14 år	64 %	40 %
15-17 år	46 %	26 %
Hele aldersgruppen	56 %	40 %

I Stavanger, Bergen og Trondheim er det større oppslutning fra de eldste guttelånerne, og antallet aktive jentelånere øker betydelig med alderen, mens det er færre aktive lånerne blant 11 – 13-åringene. For Odal, Kvinnherad og Hå halveres tallet på aktive guttelånere i eldste aldersgruppe, og for jentene er det også en

nedgang fra 64% til 46% av innbyggertallet. Derimot er oppslutningen fra de yngste som låner på egne kort, meget stor i landkommunene, og svært mye større enn i storbyene.

Sett under ett øker de åtte FRITT VALG-bibliotekene grepet om jentene, mens guttene faller noe fra, men ikke så mye. Det er imidlertid interessante forskjeller i materialet, bl.a. for de fire storbyene. (se vedlegg I tabell nr. 2). Bergen er alene om å holde på sine eldre guttelånere (rundt 40%), mens Stavanger, som i utgangspunktet har mange guttelånere i yngste gruppe, mister noe av sitt gode grep på guttene når de blir eldre, noe som delvis gjenspeiler at 11 – 13-åringene der i større grad oppfordres til å låne på egne lånekort. Trondheim og Oslo har en mer moderat reduksjon. Oslo og Stavanger holder godt på jentene, mens Trondheim og Bergen har økning, som resten av Biblio-fil-bibliotekene. I Bergen har lignende undersøkelser vært gjort før, sist i 1998 – 1999, og for Bergens vedkommende ser resultatene ut til å være rimelig like da og nå.

Hå, Kvinnherad og Odal har stor oppslutning fra unge, både gutter og jenter til og med 14 år. Det er verd å merke seg Kvinnherad der hele 95% av 14-års jenter lånte på folkebiblioteket i 2003!

Det ser altså ut til at de store folkebibliotekene – delvis med unntak for Oslo – er et interessant tilbud for de eldste guttene, og oppslutningen fra jentene er faktisk svært stor.

Tallene forsterkes når vi ser på omfanget av det de ulike gruppene låner.

Hva med bibliotekbruken utenom hjemlån?

Det er enkelt å få frem tall for hvor mange som låner av de som besøker biblioteket pr. dag. Store bibliotek kan se at under 30% av de daglige besøkende låner, de øvrige bruker biblioteket på andre måter, inkludert tilbakelevering av lånt materiale. Da de mindre bibliotekene har færre bruksområder og et snevrere tilbud med tanke på nyere medier, kan en anta at en større andel av de besøkende låner materiale, men uansett er det en omfattende bibliotekbruk som ikke har sammenheng med lån. Det kunne være svært interessant å finne ut hvordan dette tal-

let ser ut for aldersgruppene 11–17 år. Men dette krever andre, ganske tidkrevende, metoder, og faller utenfor rammene for FRITT VALG-prosjektet.

Forskjellen på omfanget av gutters og jenters lån stemmer ikke helt med personalets observasjon av hvilke grupper som kommer til biblioteket. Her er ikke guttene underrepresentert. Det at gutter i større grad enn jenter bruker biblioteket uten å låne, jevner ut noe av forskjellen som kommer frem gjennom utlånstallene. Ungforsk-undersøkelsen i Bergen fra 1995 om 16–19-åringenes fritid bekrefter en slik påstand. Men det er altså ingen data for dette i denne undersøkelsen.

*Hva de unge gjør på biblioteket når de ikke låner:
Bruker internett,
gjør lekser,
leser aviser.*

Fra Bergen Offentlige Bibliotek.

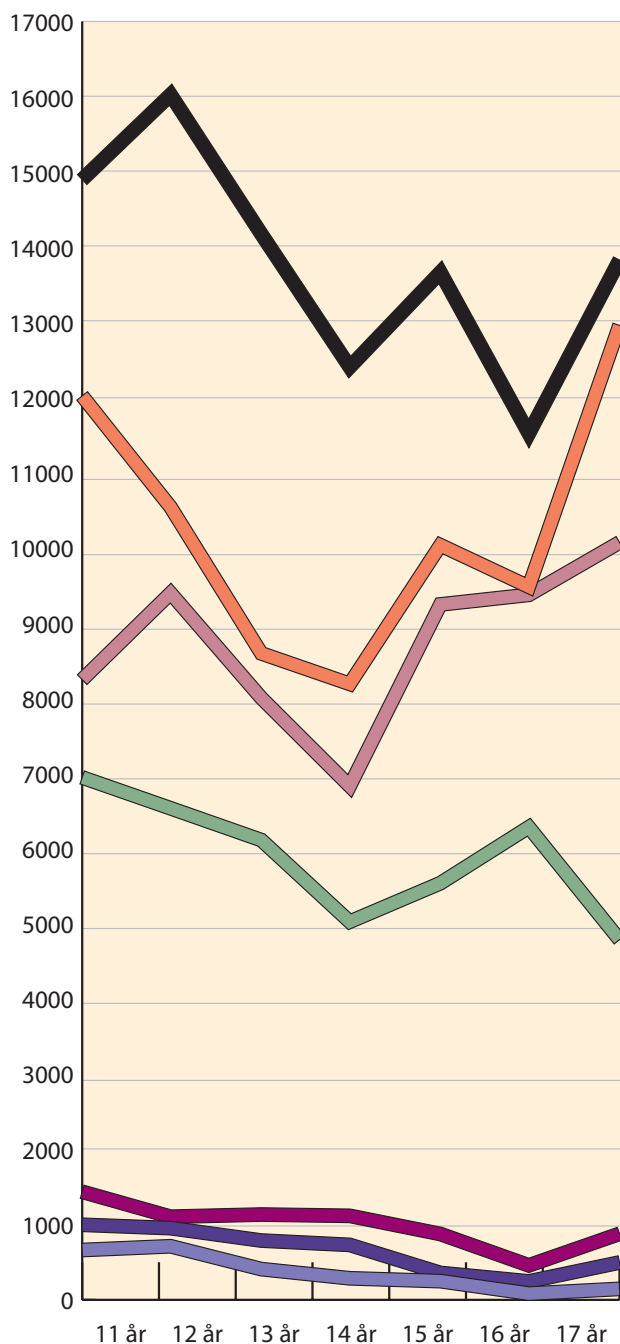

Hvor mye og hva velger de unge å låne med seg?

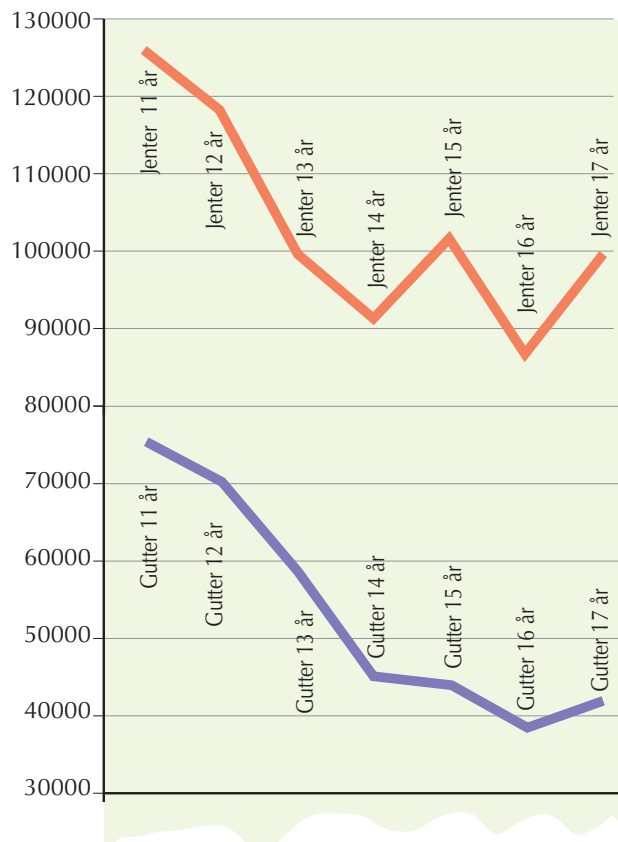
Under vises absolutte tall for hvor mye 11 – 17-åringene låner. For FRITT VALG-bibliotekene relateres dette i en egen tabell til resten av befolkningens lån fra de samme bibliotekene.

■ Hå ■ Stvg. ■ Trheim ■ Deich
■ Kvinnh ■ BOB ■ Odal

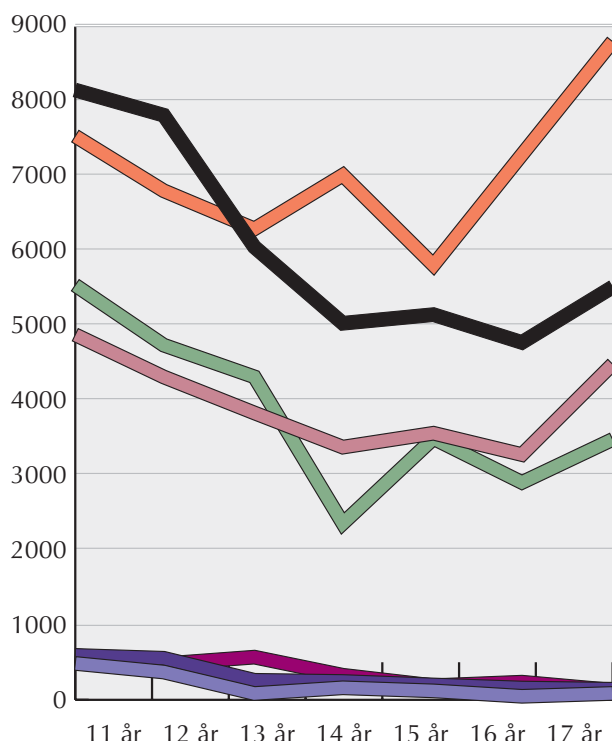
Tab. 3b: Utlån i Fritt valg-bibliotekene, jenter

Tab. 3a: Utlån i alt til aldersgruppen 11–17 år
Utlån fra 96 bibliofil-bibliotek

Tab. 3c: Utlån i Fritt valg-bibliotekene, gutter

Hele 437.000 utlån til 11 - 17-åringene fra FRITT VALG-bibliotekene, og 662.000 utlån fra resten av BiblioFil-bibliotekene viser at denne aldersgruppen låner mye fra folkebibliotekets samlinger. Men tallene gir i seg selv ikke fullgod mening. En egen tabell viser derfor hvordan ungdommenes lån, målt i utlån pr. innbygger i samme alder, forholder seg til resten

av befolkningens lån. For 15–17-åringene skulle tallene for lån på egne lånekort være dekkende. Men for gruppene 11- 14 år minner vi om at mye lån også gjøres på foreldrenes lånekort. For den gruppen kan Stavanger ha en representativ statistikk, ettersom det her oppfordres til bruk av barnas egne lånekort i slike tilfeller.

Tab. 4: Relasjoner i utlånstall. Hvordan utlånet fordeler seg mellom aldersgrupper

	Deichm	Odal	Sum	BOB	Kvinnh	Trheim	Stvg.	Hå
Innbyggere	517401	12588	235423	13157	152699	111007	14417	
Utlån totalt til alle aldersgrupper	2269112	45228	1684151	74837	1068568	792113	130182	
utlån pr. innb. (alle aldre)	4,4	3,6	7,2	5,7	7,0	7,1	9,0	
utlån pr.11-13 årig innb.	4,3	5,5	5,4	7,3	6,4	7,6	7,7	
utlån pr.14 årig innb.	3,5	3,2	5,1	5,6	5,3	5,3	6,0	
utlån pr.15-17 årig innb.	4,0	1,9	6,8	2,8	8,0	6,8	4,1	
Sum gruppen 11-17 år:								
antall 11-17 åringer	34427	1022	20419	1308	12951	9783	1598	
utlån til 11-17 åringer totalt	138856	3899	121173	6717	88814	67974	9524	
utlån pr. 11-17åring	4,0	3,8	5,9	5,1	6,9	6,9	6,0	

Trondheim skiller seg ut ved at hver låner i alderen 15 – 17 år låner godt over gjennomsnittet. Det skyldes ikke at Trondheim har flere aktive lånere i denne alderen, for i Trondheim og Stavanger utgjør disse 48% av innbyggertallet i aldersgruppen, og Bergen har 50%, dvs. likt med gjennomsnittet for de 96 BiblioFil-bibliotekene.

Ellers illustrerer tabell 4 godt det gode grepet bib-

liotekene i Hå, Kvinnherad og Odalen har på 11-13-åringene, der 54 – 61% av innbyggere i denne alderen låner på folkebiblioteket, og de låner mye. Så faller disse flittige lånerne fra mot slutten av ungdomsskolen, og videre i ungdomsårene. Frafallet er fra 32 – 57%, og det er særlig stort i Odalen og Kvinnherad. Et beskjedent videregående skoletilbud i disse kommunene kan ha medvirket til frafallet.

Lån fordelt på sjangere og medietyper

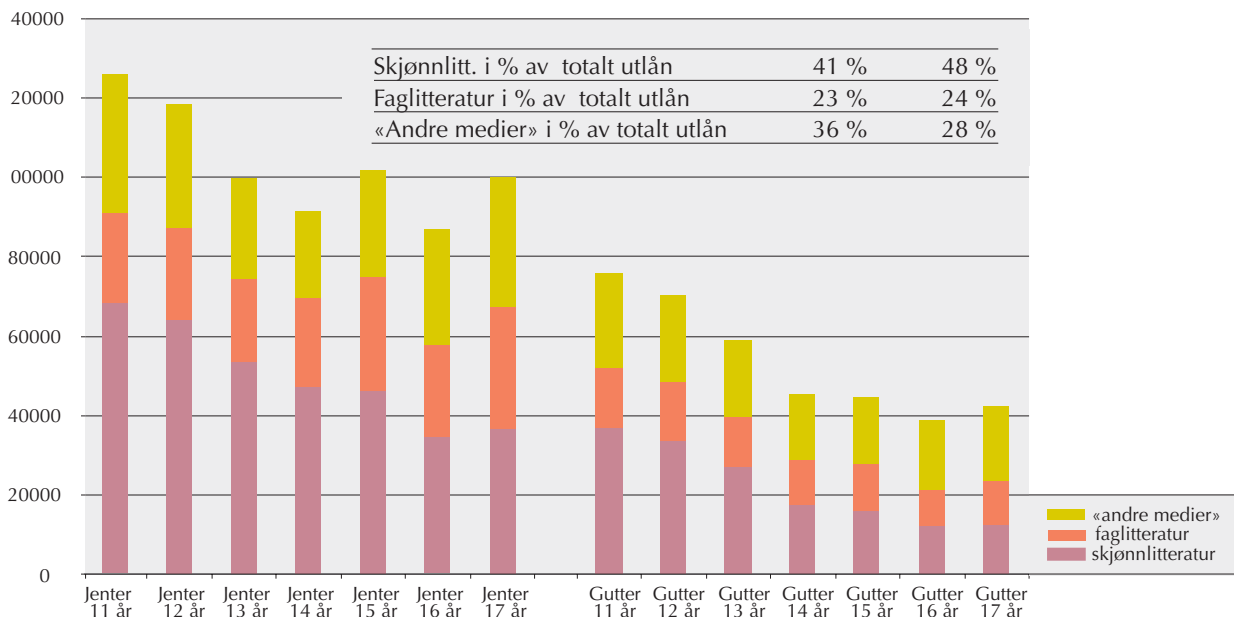
Bøker har fortsatt en sterk posisjon, men for guttenes vedkommende er «andre medier», særlig musikk og film, en sterk utfordrer.

Tabellene nedenfor viser hvordan utlånet fordeler seg på faglitteratur, skjønnlitteratur og «andre medier» i 96 BiblioFil-bibliotek og i FRITT VALG-bibliotekene.

Bøker og filmer om sport er populært, her er det skating og snowboard som fanger interessen. Fra BOB

Tab. 5: Totalt utlån, fordelt på ulike medietyper, til 11–17-åringene fra 96 Bibliofil-bibliotek

Tab. 6: totalt utlån til 11-17-åringene i FRITT VALG-bibliotekene – ulike medietyper

FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Odal sum	BOB	Kvinnh	Trheim.	Stvg.	Hå	Sum alle
Sum totalt utlån skjønnlitt. 11-17 år jenter	54431	1276	29531	2683	28424	23667	2671	142683
Sum totalt utlån skjønnlitt. 11 – 17 år gutter	19838	678	15847	950	11247	12876	867	62303
Sum totalt utlån skjønnlitt. 11-17 j. og g.	74269	1954	45378	3633	39671	36543	3538	204986
Sum totalt utlån faglitt. 11-17 år, jenter	25 174	522	17 323	936	15 121	8 117	2152	69345
Sum totalt utlån faglitt. 11-17 år, gutter	11 017	382	9 889	550	6 726	4 947	600	34111
Sum totalt utlån faglitt. 11-17 år, j. og g.	36 191	904	27 212	1 486	21 847	13 064	2752	103456
Sum totalt Andre medier 11-17 år jenter	16 955	752	25 006	954	17 662	9 478	2188	72995
Sum totalt Andre medier 11-17 år gutter	11 441	289	23 577	644	9 634	8 889	1046	55520
Sum totalt Andre medier 11-17 år j. og g.	28 396	1 041	48 583	1 598	27 296	18 367	3234	128515
Sum utlån til 11-17 åringer, j. og g.	138 856	3 899	121 173	6 717	88 814	67 974	9524	436957

At utlånet av **faglitteratur** (se Vedlegg I Tabell 6) viser stor spredning i interesser og bruk, bekreftes av de omfattende detaljstatistikkene som viser hvilke titler og emnegrupper som ble utlånt. 11-åringene låner omtrent like mye faglitteratur beregnet på voksne lesere som fagbøker for barn, og barne-fagbøkernes andel av utlånet synker raskt med økende alder. Dette vises i tabellen nedenunder.

Det er variasjoner bibliotekene imellom: I Bergen, Trondheim og Stavanger utgjør fagbøker for voksne en større andel av fagbokutlånet enn i Oslo og landkommunene. Det fremgår også at hver av guttene låner forholdsvis mer faglitteratur, selv om de ikke

noen steder når opp til samme totale nivå som jentene. Odalen skiller seg ut ved at gutter står for vel 42% av utlånet av faglitteratur, Hå ligger lavest med snaut 22%. Se Vedlegg, tabell 5.

Når en ser på hvilke titler som lånes, er spredningen svært stor. At ungdom, og særlig gutter, har mange spesialinteresser som de utforsker, er tydelig. Populære fritidsinteresser og hobbyer kan også leses ut av materialet, mens en god del tydeligvis lånes for skolearbeidets skyld.

Påfallende er det at ungdommene låner en del småbarnsfagbøker. For svake lesere kan disse fungere som letles-bøker, men det ser også ut til at noe

kan knyttes til skolearbeid, mv. Kanskje det mest av alt viser at det er en underdekning her til lands av enkle og kortfattede faglige fremstillinger for ungdom/voksne på en del aktuelle emner.

Når det gjelder **skjønnlitteratur** (se Vedlegg I Tabell 6) låner jentene i faktiske tall mye mer enn guttene. Guttene begynner tidligere å låne voksen skjønnlitteratur, mens jenter i større grad fortsetter å lese barne/ungdomslitteratur. 52% av 15–17-årige jenters lesning av skjønnlitteratur er voksenbøker, mens tilsvarende for guttene er 64%. Det er variasjoner byene imellom. I Oslo låner den eldste

aldersgruppen mer barnelitteratur enn i de øvrige storbyene.

Når det gjelder **tegneserier** skiller Bergen Off. Bibliotek seg ut med et særlig høyt utlån, og det gjelder spesielt gutters lån av voksen-tegneserier. Blant landkommunene har Hå den største andelen tegneserieutlån, men tallene totalt er små for disse kommunene.

Under vises en tabell med spesifiserte tall for lån av ulike sjangere innenfor betegnelsen «skjønnlitteratur». Stavanger har mindre spesifisert statistikk, og er derfor ikke med her.

Tab. 7: Lån av ulike sjangere til 11-17 åringene

FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Bg. Trheim	Kvinnh. Odal, Hå
Skjønnlitt.voksne.	20740	29426	2523
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	27,9 %	34,6 %	27,6 %
Skjønnlitteratur barn, minus «småbarn»	43436	45340	5279
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	58,5 %	53,3 %	57,9 %
Skjønnlitteratur Småbarn	10041	10268	1320
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	13,5 %	12,1 %	14,5 %
av dette utgjør tegneserier, sf, fantasy :			
Tegneserier. Totalt for gruppen	3986	10293	1068
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	5,4 %	12,1 %	11,7 %
derav tegneserier for barn:	2104	4708	483
Science fiction og fantasy. Totalt for gruppen:	11069	15128	1548
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	14,9 %	17,8 %	17,0 %
derav science fiction og fantasy for barn:	7800	8289	1230
Skjønnlitteratur totalt:	74269	85049	9125

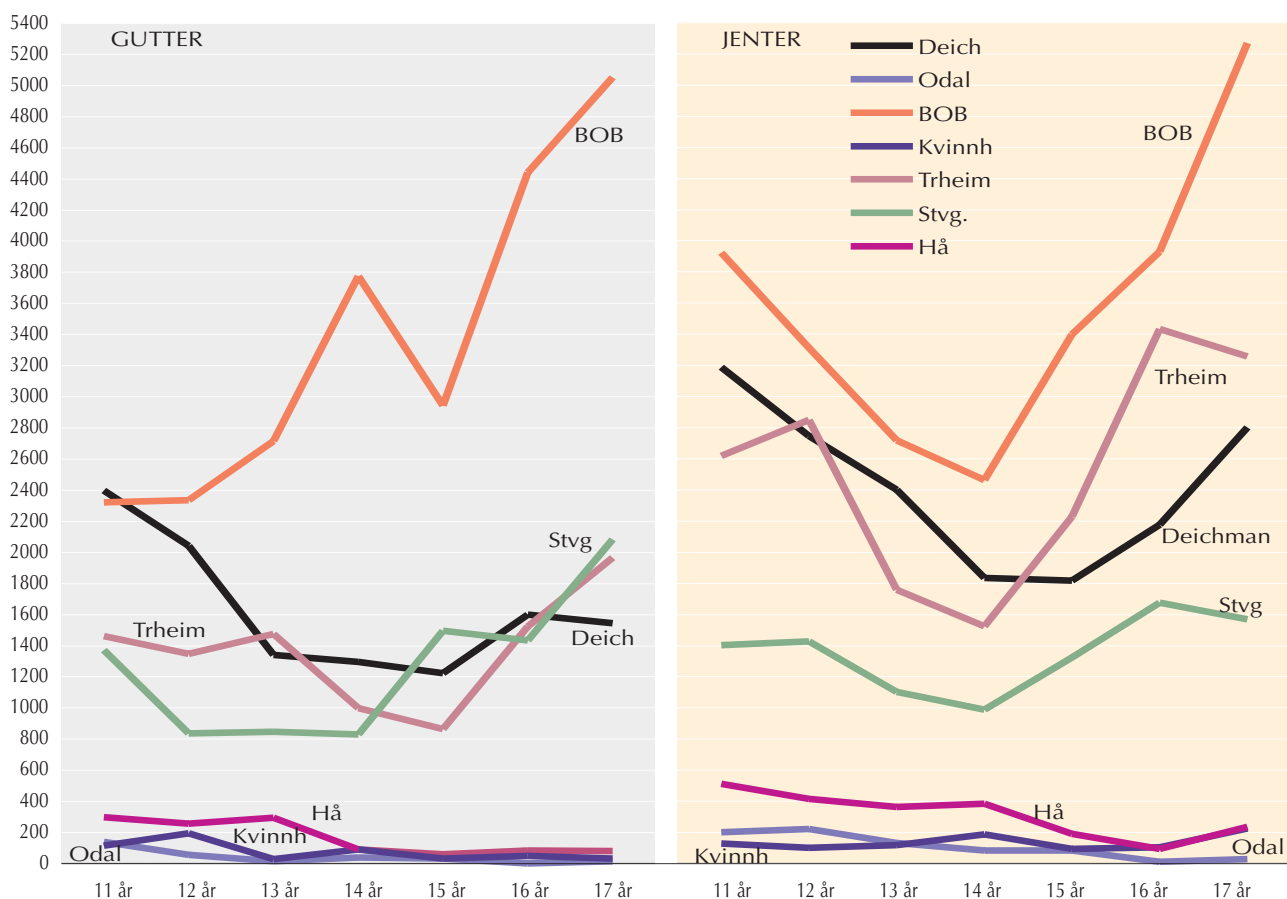
Samlingen av tegneserier byr på mye nytt og spennende. Fra BOB

Musikkavdelingen: en ungdomsmagnet. Fra BOB

Lån og levering er bare en av de mange tingene unge bruker biblioteket til. Fra BOB

Tab. 8 Utlån av andre medier til 11–17-åringene

Utlån av andre medier i prosent av totalt utlån til 11–17-åringene	Deichm	Odal sum	BOB	Kvinnh	Trheim.	Stvg.	Hå	Sum alle
	20,4 %	26,7 %	40,1 %	23,8 %	30,7 %	27,0 %	34,0 %	29,4 %

For utfyllende detaljer vises til Vedlegg I Tabell 10. Her er et sammendrag som viser utlånet av ulike slags «andre medier».

Tab. 9: Andre medier, fordelt etter type, til 11-17 åringene

FRITT VALG-bibliotekene	Deichm	Bg. Stvg. Trheim.	Kvinnh. Odal, Hå
Dvd/Video. Totalt for gruppen:	13951	39666	3989
Dvd/Video, andel i % av utlån av «andre medier»	49,1 %	42,1 %	67,9 %
CD-rom. Totalt for gruppen:	895	3296	62
CD-rom, andel i % av utlån av «andre medier»	3,2 %	3,5 %	1,1 %
MusikkCD. Totalt for gruppen:	5698	29794	328
Musikk-CD, andel i % av utlån av «andre medier»	20,1 %	31,6 %	5,6 %
Språkkurs. Totalt for gruppen:	178	604	47
Språkkurs, andel i % av utlån av «andre medier»	0,6 %	0,6 %	0,8 %
Musikk/Noter. Totalt for gruppen:	1344	4744	54
Musikk/noter, andel i % av utlån av «andre medier»	4,7 %	5,0 %	0,9 %
Lydbøker. Totalt for gruppen	6330	16142	1393
Lydbøker, andel i % av utlån av «andre medier»	22,3 %	17,1 %	23,7 %
derav lydbøker, barn:	4796	11792	1064

DVD/video har høyest prosent utlån av andre media ved alle bibliotekene. I Bergen, Stavanger og Trondheim står musikk-cd-ene som nr. 2, mens lydbøker kommer på annenplass i Oslo og i landkommunene. Dette gjenspeiler forskjellene i medietilbudet ved prosjektbibliotekene, og det vises selvsagt i utlånet. Vedlegg I, Tabell 10 forteller både noe om hva slags mediasamlinger de ulike bibliotekene har kunnet bygge opp, og man kan også se at attraktive musikk- og filmavdelinger må være noe av det som trekker så mange gutter til Bergen Off. Bibliotek.

Jo bredere utvalg, desto bedre?

At tenåringer fremtrer som en ensartet flokk med stort sett de samme interessene, er ikke sannere for denne gruppen enn for andre «grupper». Som gruppe er de heftige og kyndige brukere av de nye mediene, og holder seg godt orientert om nytt på markedet.

Mange fremtrer som nysgjerrige og vitebegjærlige, og en del dyrker spesialinteresser som de deler med få andre. Slik kan det se ut som om et velassortert folkebibliotek dekker noen viktige individuelle behov hos mange unge, behov som er knyttet til utvikling og modning, og til det å utforske og lære.

Dypdykk i statistikkene over utlånte titler viser hva de unge valgte å låne. Det viser også at de virkelig utnytter bredden i medieutvalget ved FRITT VALG-bibliotekene. Som andre aldersgrupper, sprer de seg over et stort interessefelt, og tar i bruk en stor og mangfoldig samling når den er tilgjengelig, jfr. særlig Oslo-tallene, som gjenspeiler hovedstadsbibliotekets brede litteraturutvalg.

Storbyenes omfattende tilbud utnyttes virkelig av de unge, og kan være en viktig del av forklaringen på hvorfor de eldre tenåringene ikke faller fra som lånerne. Også Bibliofil-bibliotekene som helhet holder godt på de eldste ungdomslånerne.

I Vedlegg II er det en oppsummering av dypdykkene mht. hvor mange ulike titler lånet sprer seg på i det enkelte FRITT VALG-bibliotek.

I Oslo har 17-åringene spredd sine lån på hele 8.247 forskjellige titler, mens Trondheim har en spredning på 4.740 titler.

I Hå, Kvinnherad og Odal spredde 17-åringenes lån seg selvsagt på færre titler, det varierte fra 590 til 147. Blant 11-åringene i disse kommunene var lånet mye større, og dermed var også tittelantallet en del større.

Et godt og bredt bibliotektilbud er ikke det eneste som skal til for å holde på ungdom som lånerne. De unge må også ha en egen opplevelse av at folkebiblioteket representerer et bredt, nyttig og attraktivt tilbud for akkurat *dem*. De mange faktorer som må spille sammen for å skape et slikt inntrykk, kan man gjøre seg tanker om, men det er vanskelig å fange opp i rene statistikker.

Alt av Tolkien finnes i Fantasy-hyllene. Fra BOB

Aldersbestemt litteratur – uinteressant for de unge?

Tallmaterialet viser at ungdom ikke bryr seg så mye om hvilke aldersgrupper materialet er myntet på. Mange unge har et bredt repertoar når det gjelder medievalg, og voksenlitteratur og småbarnsbøker leses om hverandre i større grad enn man ofte forestiller seg.

Helt ned i 11-årsalderen, leses det mye voksenbøker, og det lånes tegneserier og andre medier for voksne. Det er viktig å merke seg at en større del av

Med kurs for voksenavdelingen. Fra Hå folkebibliotek

guttenes lån av skjønnlitteratur kommer fra voksenhyllene enn tilsvarende forholdstall for jentene. At mange unge tidlig går løs på voksenlitteratur, er ikke noe nytt – og det er heller ikke nytt at en del samtidig også låner barnelitteratur. For noen gjenspeiler disse valgene utvilsomt lånerens nivå på leseferdighet og leselyst, men totalbildet gir et inntrykk av at nettopp bredden i tilbudet, og de frie valgmulighetene, både for faglitteratur og skjønnlitteratur, og ulike andre medier, utnyttes av de fleste.

Ungdomsromanene – et tankekors

Det skrives og utgis mye god skjønnlitteratur spesielt myntet på ungdom, og litt faglitteratur.

Bibliotekene merker disse med en alderskode (mu = moden ungdom, dvs. beregnet for ungdom ca 13-16 år) ved registrering i basene, og bokgruppen kan da skilles ut i statistikker over utlån, bestand mv.

Ca. 90 % av disse ungdomsbøkene er skjønnlitteratur i sjangeren «ungdomsromaner», og resten er faglitteratur i forskjellige emner. Av skjønnlitteraturen er ca. 7% av titlene innenfor fantastisk litteratur eller science fiction. Blant disse kan vi finne mye lånte titler som f.eks. bøkene av Philip Pullman - både på norsk og engelsk, og disse trekker opp utlånstallene for hele gruppen «mu»-merkede bøker.

De typiske ungdomsromanene er et relativt nytt fenomen, men foreldrene til dagens 11 -17-åringer kjenner nok sjangeren bra fra den gang de selv var i tenårene. «Mu»-merkede bøker utgjør f.eks. i Bergen bare snaut 3 % av alle skjønnlitterære titler, også på diverse språk, for barn og voksne til sammen, utgitt etter 1955.

Oslo, Bergen, Kvinnherad og Odals-bibliotekene har vært konsekvente i sin merking av denne typen bøker i lange tider, og statistikker fra disse kan dermed bli pålitelige. Stavanger, Hå og Trondheim har bare hatt slik merking noen få år.

Det er interessant å se nærmere på bruken av denne bokgruppen, fordi den vektlegges så sterkt i litteraturformidlingen overfor ungdom generelt.

Bibliotekene legger også stor vekt på å ha et svært rikelig tilbud av disse ungdomsbøkene, og de formidles med mye engasjement, ikke minst av barnebibliotekarene som har stor kunnskap om, og sans

for, denne litteraturen. Likevel står ikke disse bøkene for mer enn 9,5% av de unges lån på Deichman og 8,6% på Bergen Off. Bibliotek (BOB), mens Odalsbibliotekene og Kvinnherad har et relativt større utlån av ungdomsbøker, og da særlig til 11 – 13-åringene.

Tab. 10: Utlån av skjønnlitt. ungdomsbøker, merket «mu»

FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Odal	BOB	Kvinnh
Gutter 11, 12 og 13 år:	1622	145	1472	114
Gutter 14 år:	452	18	339	25
Gutter 15,16 og 17 år:	801	15	677	24
Jenter 11,12 og 13 år:	4833	186	3580	474
Jenter 14 år:	1885	46	1343	193
Jenter 15,16 og 17 år:	3585	73	3054	120
Totalt for gruppen:	13178	483	10465	950
MU i % av totalt utlån til aldersgruppen	9,5 %	12,4 %	8,6 %	14,1 %
MU i % av totalt utlån skjønnlitteratur	17,7 %	24,7 %	23,1 %	26,1 %

Ungdomsbøkene andel av guttenes samlede lån av skjønnlitteratur er ganske likt i Oslo og Bergen, og utgjør hhv. 14,5% og 15,7%. I Odal og Kvinnherad er det hhv. 26,2 og 17,2%. Jentene liker nok denne litteraturen bedre, og den utgjør i Oslo og i Bergen hhv. 18,9% og 27% av deres lån av skjønnlitteratur, mens den i Odal og Kvinnherad er hhv. 23,9 og 29,3 %.

Fra mange hold satses det friskt på denne bokgruppen for å vekke leselyst hos flest mulig ungdommer. Det gjør forlag og forfattere, lærere, bibliotekarer og andre formidlere. Da er det et tankekors at bibliotekene kan registrere at nettopp denne bokgruppen har spesielt lav omløpshastighet (dvs: utlån per år i forhold til de eksemplarer biblioteket eier). Det forteller at tilbudet er stort og godt, men bruken liten.

Man kan spørre seg om det er slik at voksne formidlere feilvurderer de unges interesse for disse typiske «ungdomsbøkene»?

Et overraskende funn

Detaljstatistikkene som anga spredningen på lån-

te titler, viste også at det var betydelige forskjeller mellom bibliotekene når det gjaldt prinsippene for medieinnkjøpet. Noen strakte seg langt i å etterkomme etterspørsel etter triviallitteratur, mens andre la atskillig strengere kvalitetsvurderinger til grunn. Selvsagt ble populærlitteraturen mye lånt – den dominerte faktisk det skjønnlitterære utlånet i noen av bibliotekene – mest til jentene – og særlig for 11 – 13-åringene, og var tydeligvis svært attraktiv for disse aldersgruppene. Så skulle man tro at dette førte til god og varig leseinteresse og at bibliotektilhørigheten var vel etablert? Men nei, i FRITT VALG-materialet gjorde disse ulikhetene i bokvalg, der noen praktiserte ganske strenge kvalitetskriterier for innkjøp, og andre strakk seg langt for å inkludere ren triviallitteratur, absolutt ikke noen forskjell, verken når det gjaldt å rekruttere 15 –17-åringene som lånere, eller å holde på de unge man alt hadde som lånere.

Det å satse på triviallitteratur eller ikke, gjør ingen forskjell mht. å holde på de eldre lånerne.

Gjenspeiles folkebibliotekenes litteraturformidling i barns og unges boklån?

Det er tatt ut statistikker over alle titler som er lånt ut mer enn en gang til 11 – 17-åringene. Disse dypdykkene i hva som lånes av skjønnlitteratur, viser

også tydelig resultatene av aktiv formidling i bibliotekene. I motsetning til voksenlitteratur, anmeldes barne- og ungdomsbøker lite, og de unge leserne selv har mindre tilgang på informasjon om både nye og eldre titler. Foreldre kjenner i liten grad til barne- og ungdomsbøker fra de siste 10-20 årene. I den store tittelmassen som blir lånt ut til gruppen, ser vi en mengde titler som ikke selger seg selv ved det at de er en del av populære serier, spin-off-produkter av TV-serier eller kjent gjennom omtaler/anmeldelser og reklame. Flere bøker som er blant de mest utlånte, ville ikke nådd fram til leserne om disse ikke var blitt gjort oppmerksom på dem av bibliotekarer med god bokkunnskap. Den aktive formidlingen, både til klasser og til den enkelte leser som kommer til biblioteket, vises i utvalget av titler som er mye lånt. De store bibliotekene har et faglig miljø av barnebibliotekarer som arbeider systematisk og grundig med litteraturformidling, og som dermed samlet sitter på stor kompetanse. Mange av de mindre bibliotekene driver et svært kompetent formidlingsarbeid for barn, og engasjerer seg i de faglige miljøene på dette området. Det gjenspeiles også i det svært høye utlånet mange mindre bibliotek har til barna.

Bøkene som skrives og markedsføres spesielt for ungdom utgjør en mindre del av de unges lån enn en hadde trodd. Uten bibliotekarenes kjennskap til bøkene hadde de i enda mindre grad nådd fram til de leserne som faktisk har utbytte av å lese dem.

Refleksjoner gruppen har gjort seg etter arbeidet med «Fritt valg»-materialet

Er det bestemte kjennetegn ved bibliotek som er attraktive for ungdom?

En vanlig oppfatning er at ungdommen vil føle seg hjemme på biblioteket hvis det lages et særskilt miljø for dem, gjerne møblert svært uformelt og – ja – litt ungdomsklubbaktig, og med et personale som er godt fortrolig med den typiske «ungdomskulturen». Et tilbud av velvalgte «ungdomsmedier» – ikke for overveldende - og gjerne en del populærlitteratur er ingredienser i denne «oppskriften».

Erfaringer fra Bergen understøtter ikke at det er

dette som er den rette løsningen. Ved alle avdelinger er det trangt, og hovedbiblioteket, som er svært populært blant ungdom, minner lite om «ungdomsklubb». Det kan synes som om det er utvalget av bøker og andre medier og presentasjonen av dem som betyr mest når ungdom velger om de vil bruke biblioteket eller ikke. Utvalget av bøker og andre medier gjenspeiler også kompetansen hos personalet, og med det følger gjerne rask og kyndig veiledning til den enkelte bruker.

Når Oslo skiller seg ut fra de andre storbybibliotekene ved at en mindre del av ungdommen, og

Lite som minner om ungdomskrok her ... Fra BOB

spesielt guttene, benytter mediesamlingen til hjemlån, så har det sammenheng med at Oslo også har langt mindre andre medier (video/dvd, musikk-cd, cd-rom) enn de andre tre. Samlingen av tegneserier er også mindre. Oslo har en del år ligget godt under de andre storbybibliotekene når det gjelder mediebudsjett i forhold til innbyggertall, og har valgt å konsentrere det meste av midlene til kjøp av bøker.

Prosjektets tallmateriale viser at andre medier utgjør en større del av guttenes lån enn tilsvarende for jentene. Må et bibliotek ha en stor og aktuell mediesamling, der musikk-cd-er, dvd/video, dataspill og lydbøker går inn som en like naturlig del av nyinnkjøpene som bøker, for at unge gutter ser på det som et tilbud for dem? Framstår dagens samlinger, for eksempel ved Deichmanske biblioteks avdelinger, som lite aktuell for en del av guttene fordi de ikke finner mediene som de i første omgang er interessert i? Og ville det være slik at lån av bøker ville være en naturlig utvikling når guttene først har blitt fortrolig med biblioteket ved at de har funnet andre, interessante medier?

Materialet fra de mindre bibliotekene i prosjektet peker i samme retning. De mindre bibliotekene har naturlig nok langt mindre bredde i utvalget enn større bibliotek, og mister i stor grad grepet på lånerne, særlig guttene, når de kommer opp i 15-17 års alderen. Ikke minst er tilbudet av andre medier begrenset, og utvalget av tegneserier snevert.

Det er da lett å tenke seg at løsningen er å satse på nye medier, at det vil trekke ungdom, og om utslagene på utlånsstatistikken ikke vil bli så store, kunne det føre til flere unge besøkende, siden særlig gutter bruker tilbudene i biblioteket fremfor å låne det med seg. Så ville nok gjerne biblioteket bli sett på som et mer moderne og attraktivt tilbud for ungdom?

Men små bibliotek har også lite midler, og strever med å oppfylle alle gruppers behov og ønsker. Vil de med egne midler og egne personalressurser overhodet greie å tilby publikum mediesamlinger med nok bredde og dybde til å bli interessante?

I hvilken grad genererer skolearbeid bruk av folkebiblioteket?

En svært vanlig forestilling er at ungdommen går på biblioteket for å skaffe stoff til lekser eller oppgaveskriving, dvs. at mesteparten av besøket egentlig er generert av skolen. Det er åpenbart noe rett i dette, men kanskje mindre enn man ofte tror? For de store ulikhetene i 15-17-åringenes bibliotekbruk kommunene imellom kan vel neppe gjenspeile egen-skaper ved skolene og undervisningen i de samme kommunene – ei heller de unges tilgang på alternative kunnskapskilder, f. eks. hjemme, til bruk i skolearbeidet?

Det er åpenbart sammensatte grunner til at folkebiblioteket velges når oppgaver skal løses. Det

kan være at biblioteket tilfredsstiller flere ulike behov – for eksempel som møtested hvis biblioteket er populært for unge/unge voksne generelt, eller for å «browse» i medier, for å dekke fritidsinteresser og rekreasjon samtidig – og ikke minst: for å få hjelp av personalet med skoleoppgavestoffet.

I dette valget er kanskje egenskaper ved biblioteket vel så utslagsgivende for valget som egenskaper ved skolens undervisningsopplegg?

Kanskje en kan snu litt på det – hvis det er kjekt å gå på biblioteket, så bruker ungdommen det også mer til skoleoppgavene!

Hvordan barn og unge med minoritetsspråklig bakgrunn bruker folkebibliotekene

Når statistikkene over utlånte titler viste så stor spredning i Oslo, kunne man tro at dette hang sammen med at en større del av Oslos unge befolkning har minoritetsspråklig bakgrunn og benytter bibliotekets store samling av bøker på andre språk.

Analyse av materialet ga ikke slikt resultat. Over-sikten over titler lånt av Oslo-ungdom indikerer at den unge generasjonen som vokser opp i Oslo med foreldre med minoritetsspråk i liten grad selv leser bøker på foreldrenes språk. Personalets observasjoner er at de forstår språket når de hører det, og de kan snakke det, men de velger ikke bøker på dette språket til egen lesning. Samtidig ser vi at en del av de unge med minoritetsspråklig bakgrunn velger enklere bøker på norsk. Når en større del av Oslos 17-åringer låner barnebøker enn 17-åringer i de andre storbyene, kan det være dette fenomenet man ser i statistikkene.

Bibliotekpersonalet opplever at mange elever i videregående skole med minoritetsspråklig bakgrunn i første omgang ser etter fag-bøker i barneavdelingens hyller til sine oppgaver, fordi språk og framstilling i voksenbøkene blir for kompliserte. For mange av dem sitter ikke begrepene godt nok på plass til at de har full forståelse av teksten i en faglig framstilling for voksne. Tilsvarende når de skal lese en skjønnlitterær bok - flere ungdommer med minoritetsspråklig bakgrunn velger ofte en lettest barne- eller ungdomsbok når de skal lese skjønnlitteratur i videregående skole. Hva vil disse elevene lese som

voksne? Dette er en utfordring for forlag, skolen, bibliotekene - for hele samfunnet.

De tre andre storbyene gjenkjenner bildet fra Oslo, men det gjelder for atskillig færre, og det gir ikke tilsvarende utslag i statistikkene. For Oslo har nesten 33% av alle landets innvandrere og 37% av alle som kommer fra ikke-vestlige land, i alt utgjør innvandrerne 22 % av hovedstadens folketall. De andre byene har også betydelige fremmedspråklige grupper, Stavanger med 10,5% av folketallet, Bergen 7,4 og Trondheim 6,5. Disse tre byene har noe mer sammensatte grupper av innvandrere, til dels også flere som kommer til landet med høyere utdanning eller mer variert kultur for studier og lesing.

Forskjeller på byungdom, bygdeungdom og ungdom i landdistrikter?

Bibliotekbruk og lesning har mye å gjøre med miljø og kultur, og med ulike verdier og preferanser.

I en av FRITT VALG-kommunene har slike spørsmål – knyttet til lokale skolars undervisning og resultater – også vært bredt debattert, bl.a. gjennom pressen. Siden prosjektet har med flere landkommuner der næringslivet har vært mer eller mindre sterkt knyttet til primærnæringer, har vi også gjort oss noen refleksjoner rundt slike faktorer.

I enkelte landkommuner kan naturlig nok mye status være knyttet til fysisk arbeid, driftighet og praktisk dyktighet. De som klarer å starte med to tomme hender og bygge opp sitt eget vellykkete firma er forbilder som de unge guttene ser opp til. Å skaffe seg høy allmennutdanning har ofte ikke vært prioritert blant foreldregenerasjonen, og de unge ser heller ikke alltid den direkte nytten av slike kunnskaper. Da er det ikke så sikkert at bibliotekbesøk, for eksempel for å finne stoff til skoleoppgaver, blir særlig prioritert.

Å motivere disse unge guttene til mer bibliotekbruk og lesning må vel da helst skje i et langsiktig perspektiv.

Fremdeles kan også de unges fritidsinteresser være ganske ulike rundt om i landet. I bygder der lag og foreninger fortsatt har en solid posisjon blant ungdom, dekker deltakelsen der også deres behov for å utfolde seg og å møte andre unge.

Arbeidet i prosjektet

I mai 2003 søkte Bergen Off. Bibliotek, på vegne av partnerne, ABM-utvikling om støtte til et prosjekt i flere faser. De fire storbybibliotekene og fire landkommunebibliotek ville gå sammen om å undersøke omfanget av lån/lesing hos 11 – 17-åringer når de velger lesestoff på egne premisser, i folkebibliotek.

Pr. 10.07.2003 fikk prosjektet tilsagn om støtte fra ABM-utvikling med halvparten av de budsjetterte utgiftene. I tillegg ble gitt kr 28.000,- til konsulentbistand i forbindelse med design og analyse, i alt stilte ABM-utvikling kr. 270.000,- til disposisjon for fase 1.

Fase 1 avsluttes med denne rapporten.

Det er foreløpig ikke gitt tilsagn om støtte til videreføring.

Bakgrunn, målsetning, samarbeidspartnere og metoder

Siden midten av 90-tallet har Bergen Off. Bibliotek fulgt nøye med i låne-/leseinteressene til sine unge lånere, og hvordan oppslutning om bibliotektilbudet har vært fra dem. Forsøksvirksomhet, større eksterne undersøkelser (NOVA/UNGFORSK) og lokale surveyundersøkelser, og bibliotekets egne utprøvinger av ulike måter å tilrettelegge tilbudet på, ble fulgt opp med analyse av utlansstatistikk og statistikk over aktive lånere. Det har gitt nyttig kunnskap for videre satsing.

Tanken om at en bredere anlagt undersøkelse med deltakelse fra flere bibliotek ville gi nyttig kunnskap, særlig for andre folkebibliotek, resulterte til slutt i at prosjektet FRITT VALG ble satt i gang.

Prosjektets mål

- Få bedre kunnskap om hva barn/unge 11 –17 år leser når det skjer på deres egne premisser, i folkebibliotek
- Se lånernes preferanser - i store bybibliotek, der utvalget er stort og allsidig, og i landkommunebibliotek med klart mindre tilbud, for å se om dette gir ulikheter i lån/lesing hos barn og unge.

Samarbeidspartnere

Bergen Off. Bibliotek ved Trine Kolderup Flaten, Dagny Eide, Gudrun Gregersen, Karen Marie Loge,
Deichmanske bibliotek ved Liv Sæteren og Toril Bang Lancelot,
Stavanger bibliotek ved Trond Lie og Siv Merethe Søbye,
Trondheim folkebibliotek ved Lisbeth Tangen og Harald Kjøl,
Kvinnherad bibliotek ved Agust Magnusson,
Hå folkebibliotek ved Merethe Nese Vinningland,

Sør-Odal bibliotek og Nord-Odal bibliotek ved Lillian Westli.

Som vedlegg III er deltakerbibliotekene og deres kommuner presentert med årsmeldingsopplysninger og annen statistikk.

Utgangspunktet var at hver av de store bykommunene skulle ha en samarbeidspartner i regionen, et bibliotek i en landkommune som lå utenfor de store bibliotekenes påvirkningsområde. For Trondheims vedkommende ble det vanskelig å finne et bibliotek som lå tilstrekkelig langt borte, var noenlunde på samme størrelse som de andre valgte landkommunene og som hadde et biblioteksystem som vi kunne hente ut sammenlignbare statistikk tall fra. Derfor er ingen landkommune i Sør-Trøndelag med i prosjektet.

Prosjektansvarlig har vært Bergen Off. Bibliotek.

Valg av metode

Valg av metode for undersøkelsen baserer seg på arbeider som Bergen Off. Bibliotek har gjort tidligere. Biblioteket har erfaring med ulike kvantitative studier, surveyundersøkelser og statistiske analyser.

En kvalitativ studie bygget på intervjuer er vanskelig og veldig arbeidskrevende om man skal sikre seg et holdbart resultat, spesielt når det er barn som er informanter. Enklere spørreundersøkelser kan gi svar av varierende representativitet.

Vi har ikke formelle, bindende måter å måle «bruk på stedet», og dette er derfor utelatt fra vår undersøkelse.

Som metode for arbeidet valgte man en kvantitativ studie bygd på vanlig tilgjengelig statistikk fra de biblioteksystemer som er i bruk ved de samarbeidende bibliotek. Slike statistikker kan mange andre folkebibliotek også ta ut og bearbeide.

Med erfaringen fra Bergen, og egne erfaringer i de øvrige prosjektbibliotekene, er det grunn til å tro at tallene som fremkommer i FRITT VALG-materialet gir et godt og representativt bilde av 11-17-åringers folkebibliotekbruk og leseinteresser. Tall fra 96 Bibliofil-bibliotek landet rundt, hjelper til å plassere prosjektbibliotekenes resultater i et større bilde. Dette utvalget er basert på de som bruker biblioteksystemet Bibliofil – og blant dem finner vi de fleste større kommuner, og mange større og mindre byer. De landsomfattende bibliotekstatistikkene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at kommunene som har fra 20.000 innbyggere og oppover, har aktivitet som ligger godt over landsgjennomsnittet, og det må da også gjelde for Bibliofil-bibliotekene generelt.

Forberedelser

Statistikk-muligheter i biblioteksystemet Bibliofil ble gjennomgått. Bibliofil har svært gode statistikker og stor valgfrihet i hvordan disse kan avgrenses og sammenstilles.

Bergen Off. Bibliotek, Deichmanske bibliotek, Trondheim folkebibliotek, Kvinnherad bibliotek, Hå folkebibliotek, Sør- og Nord-Odal bibliotek er alle Bibliofil-bibliotek.

Stavanger bibliotek bruker biblioteksystemet Aleph, levert av Bibliotekenes IT-senter. Det ble derfor på et tidlig stadium tatt kontakt med leverandøren av Aleph om hvilke statistikkmuligheter som fantes i Aleph, og hvordan mulighetene var for å utvikle ny statistikk. Stavanger bibliotek overtok etterhvert kontakten med Bibliotekenes IT-senter.

Bibliotek-Systemer AS ble kontaktet for å høre mulighet og pris for uttak av «landsstatistikk», dvs. statistikk for alle Bibliofil-folkebibliotek, etter gitte kriterier. 96 av landets kommuner bruker Bibliofil, 34 bruker Aleph og 69 kommuner bruker Micromarc ifølge leverandørens websider.

Valg av aldersgruppe: Med Bergen Off. Biblioteks tidligere erfaringer, og kunnskap om at det skjer mange endringer i lånevaner rundt 13-16 års alder, ble aldersgruppe 11-17 år valgt.

Prosjektframdrift

Tidlig høst 2003: Bergen Off. Bibliotek (BOB) tok ut noen prøvestatistikker for vurdering, og undersøkte statistikkmulighetene i Aleph grundigere. Et notat ble sendt ut 8. oktober med forslag til fremgangsmåte, valg av indikatorer, presentasjonsform etc.

Formøte: Under storbybibliotekmøtet i Trondheim 14.-15.okt. ble organisering av arbeidet drøftet, og videre arbeid ble lagt opp.

Okt.-nov.: Etter statistikkformler fra BOB tok alle deltakerbibliotek ut prøvestatistikkene for bearbeidelse og sammenstilling ved BOB.

Møte 1: Oslo 17.nov.: Gjennomgang av prøvestatistikk-materialet, beslutning om hvilke statistikker/opplysninger som skulle innhentes for selve prosjektet – og dekke hele året 2003.

Fra 30.jan.til mars 2004: Etter formler for endelig statistikkuttak tok deltakerbibliotekene ut sin egen statistikk. De ble samlet, bearbeidet og sammenstilt av BOB og sendt alle, sammen med oversiktstatistikk fra 96 Bibliofil-bibliotek fra Bibliotek-Systemer.

Møte 2: Bergen 9.-10.mars: Gjennomgang av statistikk-materialet og en bred diskusjon om funnene. Enighet om å innhente supplerende statistikker for «dypdykk» og undersøkelse av bredden i de unges hjemlån.

Mars-juni: Supplerende statistikker tatt ut. Årsmeldingsopplysninger fra deltakerne, resten av landsstatistikken fra Bibliotek-Systemer.

BOB sammenstilte all mottatt statistikk og skrev utkast til rapport.

Møte 3: Avsluttende møte i Stavanger 16. og 17 juni 2004.

Datainnsamling

Det ble først tatt ut en **prøvestatistikk**, funnene her dannet grunnlag for hvilke statistikker som skulle tas ut i det endelige prosjektet, og hvordan disse skulle håndteres.

Prosjektstatistikk: Bergen Off. Bibliotek laget en «oppskrift» for hvilke statistikker som skulle tas ut og hvordan de skulle tas ut. De endelige statistikkene ble tatt for hele år 2003, for aldersgruppen 11 - 17 år, fordelt på hvert alderstrinn, og på kjønn.

Lånerstatistikk: Antall registrerte lånere og antall aktive lånere.

Utlånsstatistikk: Skjønnlitteratur totalt, og skjønnlitteratur for voksne og for barn og fordelt etter alderskoding («moden ungdom», småbarnsbøker, mellomtrinnet), Fantasy, Science fiction og Tegneserier.

Faglitteratur totalt og faglitteratur for voksne og for barn og fordelt på alderskoding («moden ungdom», småbarnsbøker, mellomtrinnet).

Andre medier: DVD/video, CD-ROM, musikk-CD, språkkurs, musikknoter og lydbøker. Bare lydbøker ble tatt ut fordelt på voksne og barn.

Dypdykk: Oversikt over de mest lånte titler innen: Faglitteratur for barn og voksne, skjønnlitteratur for barn og voksne. Tallfestinger av dypdykk for å finne ut hvor mange titler som har mer enn ett utlån/hvor mange titler har bare ett utlån i perioden.

En detaljert oversikt over hvilke statistikker som ble tatt ut finnes i Vedlegg IV.

Lånerstatistikk og utlånsstatistikk ble innsamlet på grunnlag av bruk av personlig lånekort i de enkelte bibliotek. Statistikkene ble sammenstilt av prosjektkoordinator, Bergen Off. Bibliotek.

For å kunne se bibliotektallene i relasjon til kommunenes størrelse, ble det innhentet folketall pr. 1/1-2003 fra Statistisk sentralbyrå, for de enkelte aldersgruppene for deltakende kommuner, og også folketall i aldersgruppene 11-17 år i alle kommunene i landet som nytter Bibliofil, for å kunne sammenligne med landsstatistikken fra Bibliotek-Systemer.

Prøvestatistikken; resultater

Hensikten med prøvestatistikken var å sikre best mulig kvalitet på prosjektet ved å teste de ulike statistikkene og eventuelt forkaste eller utvide uttakene.

Det ble tatt ut prøvestatistikk på aldersfordelingen 11-12 år, 13 år, 14-15 år og 16-17 år og fordelt på jenter og gutter. Prøvestatistikken ble også tatt ut for aldersgruppen opp til 11 år (samlet), og aldersgruppen over 17 år (samlet) for å se hvordan utlån av de ulike mediene fordelte seg aldersmessig.

Spørsmål vi ville ha svar på var bl.a.:

- Hvor stor del av totalt utlån av barne- og ungdomsmedier gjøres av voksne lånere
- Hvor mange lån er gjort av lånere i alderen 11-17 år bosatt utenfor egen kommune
- Får vi brukbare tall for alle, - eller bare visse statistikker. Her er bl.a. de enkelte biblioteks katalogiseringspraksis avgjørende.
- Er aldersgruppen 11-17 år den som best illustrerer endringer i lesevaner i perioden fra barn til voksen? Hvilke aldersgrupperinger er mest hensiktsmessige og oversiktlige.
- Dypdykk: Hvordan få en brukbar oversikt over hva som lånes
- Større eller mindre bredde i medietilbudet – hvilken forskjell gjør det?

Prøvestatistikken viste at ca. 1/3 av alt utlån av barne-/ungdomsmedier/litteratur gjøres av voksne.

11-17 åringenes eget lån utgjør ca. 2/3 av alt som lånes både av dem og til dem. I det videre arbeidet konsentrerte man seg om 11-17 åringenes eget lån, og mener at det gir representativitet og et pålitelig bilde av ungdoms egne lån.

Utlån til 11 – 17-åringene bosatt utenfor egen kommune viste seg å være svært lite, og det ble besluttet ikke å ta hensyn til dette i det videre arbeidet. Unntaket her var Stavanger, som hadde et relativt høyt utlån til denne kategorien (ca 9% i årsstatistikk 2003). Av praktiske grunner er likevel ikke dette behandlet særskilt.

Utlånet til 11 - 17-åringene som bor utenom kommunene skilles ikke ut i statistikkene.

Prøvestatistikkene avdekket feil mht tall for Sør-Odal. Sør- og Nord-Odal har felles katalog/base, og man kan derfor ikke skille all statistikk. Det ble vedtatt at statistikk for Nord-Odal skulle tas med, og at representant for Sør-Odal sørget for prosjektkontakten med sin nabokommune. De to kommunene fremstår som en enhet i materialet.

Dypdykk: Bergen Off. Bibliotek gjorde en del undersøkelser for å se hvordan vi kunne få mer kunnskap om hvilke typer litteratur som ble lånt, og tok bl.a. ut statistikk på en del faggrupper, fordelt på faggrupper (100-grupper og 10-grupper) i klassifikasjonssystemet.

Informasjonen fra denne statistikken ga liten mening i forhold til hva vi var ute etter, nemlig å se bredden og variasjonene i de unges lån. Vi fant derfor at det var bedre å få oversikt over spredningen i lånte titler, og det ble besluttet å ta ut statistikk som startet med de mest lånte titlene, og til slutt viste hvor mange titler som bare hadde ett utlån hver (i år 2003). Dette ville si oss både noe om hva som ble lånt og spredningen i lån. Er det noen få titler som blir lånt svært mange ganger, eller er spredningen stor, og hvilke forskjeller kan en finne mellom bibliotekene?

Prøvestatistikkene viste at inndeling i aldersgrupper 11-12, 13, 14-15, 16-17 ikke var hensiktsmessig, det ble derfor besluttet å ta ut statistikk for hvert alderstrinn for seg. Det ble da tydelig at 14-åringene markerte det tydeligste overgangsåret, og at gruppering 11-13, 14, 15-17 var mest illustrerende.

Feilkilder og usikkerhet ved resultatene, og håndtering av disse faktorene

Biblioteksystemet Aleph har ikke de samme muligheter for detaljert statistikk som Bibliofil. Dette gjør at man for Stavangers vedkommende har noe færre tall.

Ulik katalogiseringspraksis ved bibliotekene gjør at feilkildene for noen få statistikker kan være relativt store. Eksempelvis er det bare bibliotekene i Bergen, Oslo, Kvinnherad og Sør-Odal/Nord-Odal som har kodet barne- og ungdomslitteratur med alderskode for «mu» (moden ungdom) for hele samlingen, de øvrige bibliotek har bare gjort dette de siste årene. Mht. utlånet av ungdomsromanene, kommenteres derfor bare funnene fra dem som har hatt aldersmerking tilstrekkelig lenge.

Hå bibliotek har ikke konsekvent kodet tegneserier spesielt. I Sør- og Nord-Odal er ikke hele bokstammen lagt inn på data, alt utlån er dermed ikke med i materialet som er tatt ut.

Feil i katalogisering vil også gi utslag, men så lite at det ikke har betydning. Det kan en sjelden gang mangle koding av skjønn- eller faglitteratur, mangle koding for fysisk form, osv.

Vedlegg

Vedlegg I:

Presentasjon av det statistiske materialet

Sammenstilt statistikk

I grunnlagsmaterialet (rådata) er alle statistikker tatt ut for hvert alderstrinn for seg.

Ut fra rådataene er det så laget en sammestilling der man ser 11, 12 og 13 åringene under ett, med 14 år for seg, fordi endringene tydelig skjer da, og deretter 15-, 16- og 17-åringene under ett.

Rådata ligger på internett www.nettbiblioteket.no/Prosjekter/frittvalg.html slik at man kan se hva disse vurderingene bygger på.

Tabell 1.

Folketall fra Statistisk sentralbyrå for aldersgruppen 11-13, 14 og 15-17 år i 96 Bibliofil-kommuner, og «Aktive lånere»

Tall for aktive lånere er tatt ut for perioden 01.01.2003-18.02.2004. Dette gir erfaringsmessig litt flere aktive lånere enn om perioden er 12 måneder. For å være helt riktig, måtte

denne statistikken ha vært tatt ut 01.01.2004. Folketall pr. 01.01.2003 for samme kommuner er hentet fra Statistisk sentralbyrå.

NOEN FUNN:

52% av 11-17 åringene er aktive lånere. Guttene blir mindre aktive som lånere med stigende alder, mens antallet aktive lånere blant jenter øker.

Samlet utgjør 11-17 åringer 14% av totalt antall aktive lånere i kommunene, mens de utgjør 9% av folketallet i samme kommunene.

Folketall fra Statistisk sentralbyrå for aldersgruppene 11-13, 14 og 15-17 år i 96 Bibliofil-kommuner og «Aktive lånere»

96 Bibliofil-kommuner	Folketall, fra Statistisk sentralbyrå 11-17 år	Aktive lånere 11-17 år	Aktive lånere i % av folketall (11-17 år)
Gutter 11,12 og 13 år:	45 037	21 099	47 %
Gutter 14 år:	14 244	6 108	43 %
Gutter 15,16 og 17 år:	39 312	14 629	37 %
Hele gruppen	98 593	41 836	42 %
Jenter 11,12 og 13 år:	42 818	26 720	62 %
Jenter 14 år:	13 435	8 069	60 %
Jenter 15,16 og 17 år:	37 731	24 077	64 %
Hele gruppen	93 984	58 866	63 %
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	87 855	47 819	54 %
Jenter og gutter 14 år:	27 679	14 177	51 %
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	77 043	38 706	50 %
Folketall totalt for gruppen:	192 577	100 702	52 %
11-17åringers andel av aktive lånere totalt i kommunene			14 %
11-17 åringers andel av det totale folketall i kommunene			9 %

Tabell 2a**Folketall fra Statistisk sentralbyrå for aldersgruppene 11-13, 14 og 15-17 år i FRITT VALG-kommunene, og «Aktive lånere»**

En bearbeidet statistikk viser hhv. folketall og aktive lånere i FRITT VALG-kommunene i aldersgruppene og i prosent av folketallet.

Folketall fra Statistisk sentralbyrå for aldersgruppene 11-13, 14 og 15-17 år i FRITT VALG-kommunene og «Aktive lånere»											
FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Odal Sum	BOB	Kvinnh.	Trheim.	Stvg.	Hå	Deichm	Bg. Stvg. Trheim	Kvinnh. Odal, Hå	Sum alle
Folketall, fra Stat.sentralbyrå											
Gutter 11,12 og 13 år:	7963	258	4879	265	3074	2303	352	7963	10256	875	19094
Gutter 14 år:	2531	73	1528	97	954	684	119	2531	3166	289	5986
Gutter 15,16 og 17 år:	7016	210	4108	295	2481	1987	355	7016	8576	860	16452
Jenter 11,12 og 13 år:	7787	236	4635	300	2941	2181	334	7787	9757	870	18414
Jenter 14 år:	2386	65	1431	78	953	712	121	2386	3096	264	5746
Jenter 15,16 og 17 år:	6744	180	3838	273	2548	1916	317	6744	8302	770	15816
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	15750	494	9514	565	6015	4484	686	15750	20013	1745	37508
Jenter og gutter 14 år:	4917	138	2959	175	1907	1396	240	4917	6262	553	11732
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	13760	390	7946	568	5029	3903	672	13760	16878	1630	32268
Folketall totalt for gruppen:	34427	1022	20419	1308	12951	9783	1598	34427	43153	3928	81508
Aktive lånere											
Gutter 11,12 og 13 år:	2419	123	1987	148	1228	1139	194	2419	4354	465	7238
Gutter 14 år:	746	29	655	46	352	214	41	746	1221	116	2083
Gutter 15,16 og 17 år:	1695	38	1635	82	863	712	105	1695	3210	225	5130
Jenter 11,12 og 13 år:	3151	143	2421	195	1687	1290	217	3151	5398	555	9104
Jenter 14 år:	1022	35	754	74	552	347	60	1022	1653	169	2844
Jenter 15,16 og 17 år:	2764	53	2312	125	1572	1147	173	2764	5031	351	8146
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	5570	266	4408	343	2915	2429	411	5570	9752	1020	16342
Jenter og gutter 14 år:	1768	64	1409	120	904	561	101	1768	2874	285	4927
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	4459	91	3947	207	2435	1859	278	4459	8241	576	13276
Totalt for gruppen:	11797	421	9764	670	6254	4849	790	11797	20867	1881	34545
Aktive lånere i % av folketall											
Gutter 11,12 og 13 år:	30 %	48 %	41 %	56 %	40 %	49 %	55 %	30 %	42 %	53 %	38 %
Gutter 14 år:	29 %	40 %	43 %	47 %	37 %	31 %	34 %	29 %	39 %	40 %	35 %
Gutter 15,16 og 17 år:	24 %	18 %	40 %	28 %	35 %	36 %	30 %	24 %	37 %	26 %	31 %
Jenter 11,12 og 13 år:	40 %	61 %	52 %	65 %	57 %	59 %	65 %	40 %	55 %	64 %	49 %
Jenter 14 år:	43 %	54 %	53 %	95 %	58 %	49 %	50 %	43 %	53 %	64 %	49 %
Jenter 15,16 og 17 år:	41 %	29 %	60 %	46 %	62 %	60 %	55 %	41 %	61 %	46 %	52 %
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	35 %	54 %	46 %	61 %	48 %	54 %	60 %	35 %	49 %	58 %	44 %
Jenter og gutter 14 år:	36 %	46 %	48 %	69 %	47 %	40 %	42 %	36 %	46 %	52 %	42 %
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	32 %	23 %	50 %	36 %	48 %	48 %	41 %	32 %	49 %	35 %	41 %
Totalt for gruppen:	34 %	41 %	48 %	51 %	48 %	50 %	49 %	34 %	48 %	48 %	42 %
11-17 åringers andel av aktive lånere i kom.	11 %	21 %	13 %	19 %	12 %	16 %	13 %	11 %	13 %	16 %	12 %
11-17 åringers andel av det tot. folketall i kom.	7 %	8 %	9 %	10 %	8 %	9 %	11 %	7 %	9 %	10 %	8 %

NOEN FUNN:

(Gjelder tabell 2a og 2b)

For aldersgruppen 11-17 år: Med unntak av Oslo og Sør/Nord Odal, som ligger lavere, er antall aktive lånere i FRITT VALG-kommunene mellom 48 og 50%, dvs. like under landsgjennomsnittet (som er 52%). Som i landet for øvrig, utgjør 11-17 åringene i FRITT VALG-kommunene en større andel av aktive lånere enn deres prosentvise andel av folketallet skulle tilsi: Samlet utgjør 11-17 åringene 12 % av totalt antall aktive lånere i FRITT VALG-kommunene, mens de utgjør 8% av folketallet i de samme kommunene.

I Odal og Kvinnherad utgjør 11-17-åringene en større andel av kommunens aktive lånere enn i de øvrige kommuner (hhv. 21 og 19%) og godt over landsgjennomsnittet på 14%. Se også tabell 2b) nedenunder som viser FRITT VALG-bibliotekenes samtlige aktive lånere i prosent av folketallet.

I Kvinnherad er hele 95% av 14 årige jenter aktive lånere.

Odal har en svært stor nedgang i aktive lånere i de eldste gruppene for både gutter og jenter. I Oslo, Kvinnherad og Hå er det tydelig nedgang i gutter lån. I alle kommunene er det jentene som låner mest. Bergen, Trondheim og Stavanger holder best på lånerne ved økende alder.

Tabell 2b

Totalt antall aktive lånere i FRITT VALG-kommunene, i prosent av folketall.

Totalt antall aktive lånere i FRITT VALG-kommunene, i prosent av folketall											
Fritt valg-bibliotekene	Deichm	Odal Sum	BOB	Kvinnh.	Trheim.	Stvg.	Hå	Bg. Stvg. Kvinnh.			Sum alle
								Deichm	Trheim	Odal, Hå	
Folketall totalt	517401	12588	235423	13157	152699	111007	14417	517401	499129	40162	1056692
Aktive lånere totalt	110675	1998	74164	3617	50974	30446	6219	110675	155584	11834	278093
Aktive lånere i % av folketall	21,4 %	15,9 %	31,5 %	27,5 %	33,4 %	27,4 %	43,1 %	21,4 %	31,2 %	29,5 %	26,3 %

Tabell 3

Landsstatistikk for alle 96 Bibliofil-kommuner

– Totalt utlån til 11–17 åringene.

Tallene er hentet fra 96 Bibliofil-folkebibliotek. Statistikken viser både samlet utlån og hvordan dette fordeler seg mellom voksen- og barnelitteratur i aldersgruppene, fordelt gutt/jente og samlet. Det er laget en sammenstilling også eksklusive prosjektbibliotekene.

NOEN FUNN:

Tallene viser stort sammenfall i statistikkene med og uten FRITT VALG-bibliotekene.

Jentene låner mer *skjønnlitteratur* enn guttene, og forskjellen øker, fra at guttene låner omtrent halvparten så mye *skjønnlitteratur* i yngste aldersgruppe, til bare en tredjepart blant de eldste.

Totalt utlån av *skjønnlitteratur* er høyere enn *faglitteratur*, men av guttenes lån er det en større andel *fagbøker*, og *faglitteratur* for voksne utgjør halvparten av all *faglitteratur* også blant de yngste. Gutter låner mer «*Andre medier*» enn jentene.

11–13 årige gutter låner 2,5 gang så mange *tegneserier* som jentene i samme aldersgruppe, og de yngste aldersgruppene låner mest.

Landsstatistikk for alle 96 Bibliofil-kommuner
– Totalt utlån til 11–17-åringene.

Samme statistikk uten prosjektbibliotekene
(Oslo, Bergen Trondh. Hå, Kvinnherad, Odal)

	Gutter	Jenter	Sum gutt/jente		Gutter	Jenter	Sum gutt/jente
Totalt utlån	375555	723284	1098839		250333	479523	729856
Skjønnlitteratur i % av totalt utlån	41 %	48 %	46 %		42 %	48 %	46 %
Faglitteratur i % av totalt utlån	23 %	24 %	23 %		23 %	23 %	23 %
«Andre medier» i % av totalt utlån	36 %	28 %	31 %		35 %	29 %	31 %

	Gutter	Jenter	sum gutt/jente		Gutter	Jenter	Sum gutt/jente
Skjønnlitteratur							
Totalt utlån 11, 12 og 13 år	96886	186036	282922		69107	125595	194702
Herav andel skjønnlitt. for voksne	17 %	10 %	12 %		15 %	10 %	12 %
Herav andel skjønnlitt. for barn	83 %	90 %	88 %		85 %	90 %	88 %
Totalt utlån 14 år	17455	47337	64792		11573	31966	43539
Herav andel skjønnlitt. for voksne	38 %	27 %	30 %		35 %	27 %	29 %
Herav andel skjønnlitt. for barn	62 %	73 %	70 %		65 %	73 %	71 %
Totalt utlån 15,16 og 17 år	40123	117382	157505		24357	74178	98535
Herav andel skjønnlitt. for voksne	59 %	52 %	54 %		55 %	51 %	52 %
Herav andel skjønnlitt. for barn	41 %	48 %	46 %		45 %	49 %	48 %
Faglitteratur							
Totalt utlån 11, 12 og 13 år	42838	66153	108991		30032	44121	74153
Herav andel faglitt. for voksne	51 %	49 %	50 %		50 %	49 %	50 %
Herav andel faglitt. for barn	49 %	51 %	50 %		50 %	51 %	50 %
Totalt utlån 14 år	11330	21884	33214		7414	14147	21561
Herav andel faglitt. for voksne	76 %	73 %	74 %		77 %	74 %	75 %
Herav andel faglitt. for barn	24 %	27 %	26 %		23 %	26 %	25 %
Totalt utlån 15, 16 og 17 år	32129	82091	114220		19687	50632	70319
Herav andel faglitt. for voksne	87 %	84 %	85 %		87 %	84 %	85 %
Herav andel faglitt. for barn	13 %	16 %	15 %		13 %	16 %	15 %
Andre medier							
Totalt utlån 11, 12 og 13 år	64901	91605	156506		46086	63917	110003
Totalt utlån 14 år	16682	22205	38887		10396	15736	26132
Totalt utlån 15, 16 og 17 år	53211	88591	141802		31681	59231	90912
Totalt utlån til aldersgruppen	375 555	723 284	1 098 839		250 333	479 523	729 856

av dette:

	Gutter	Jenter	sum gutt/jente		Gutter	Jenter	sum gutt/jente
Tegneserier totalt							
Totalt utlån 11, 12 og 13 år	20069	8258	28327		14747	4846	19593
Totalt utlån 14 år	2726	1449	4175		1704	867	2571
Totalt utlån 15, 16 og 17 år	4986	4312	9298		2513	1776	4289
Tegneserier for barn							
Totalt utlån 11, 12 og 13 år	16390	6551	22941		13264	4558	17822
Totalt utlån 14 år	1953	1012	2965		1523	801	2324
Totalt utlån 15, 16 og 17 år	2692	2067	4759		1938	1286	3224
Tegneserier for voksne							
Totalt utlån 11, 12 og 13 år	3679	1707	5386		1483	288	1771
Totalt utlån 14 år	773	437	1210		181	66	247
Totalt utlån 15, 16 og 17 år	2294	2245	4539		575	490	1065

Tabell 4**Relasjoner i utlånstall. Hvordan utlånet fordeler seg mellom aldersgrupper**

Generert statistikk som viser forhold mellom utlån pr. innbygger totalt, og i aldersgruppen 11-17 år, i FRITT VALG-kommunene.

NOEN FUNN:

I Odal, Kvinnherad og Hå er det stort utlån til de yngste aldersgruppene, men det synker veldig ved 15-17 års alder. I Trondheim og Bergen er utlånet høyest i eldste aldersgruppe. Stavanger har jevnt høyt utlån til aldersgruppene. Oslo ligger jevnt, men forholdsvis lavt, med fra 3,5 til 4,3 utlån pr. innbygger i aldersgruppen.

Relasjoner i utlånstall. Hvordan utlånet fordeler seg mellom aldersgrupper								Bg. Stvg. Kvinnh.			
	Deichm	Odal Sum	BOB	Kvinnh	Trheim	Stvg.	Hå	Deichm	Trheim	Odal, Hå	Sum alle
Innbyggere	517 401	12 588	235 423	13 157	152 699	111 007	14 417	517 401	499 129	40 162	1 056 692
Utlån totalt til alle aldersgrupper	2 269 112	45 228	1 684 151	74 837	1 068 568	792 113	130 182	2 269 112	3 544 832	250 247	6 064 191
utlån pr. innb. (alle aldre)	4,4	3,6	7,2	5,7	7,0	7,1	9,0	4,4	7,1	6,2	5,7
antall 11-13 åringer	15750	494	9514	565	6015	4484	686	15750	20013	1745	37508
utlån til 11-13 åringer totalt	67035	2723	51711	4146	38632	34139	5314	67035	124482	12183	203700
utlån pr.11-13 årig innb.	4,3	5,5	5,4	7,3	6,4	7,6	7,7	4,3	6,2	7,0	5,4
antall 14 åringer	4917	138	2959	175	1907	1396	240	4917	6262	553	11732
utlån til 14 åringer totalt	17420	447	15176	975	10198	7378	1445	17420	32752	2867	53039
utlån pr.14 årig innb.	3,5	3,2	5,1	5,6	5,3	5,3	6,0	3,5	5,2	5,2	4,5
antall 15-17 åringer	13760	390	7946	568	5029	3903	672	13760	16878	1630	32268
utlån til 15-17 åringer totalt	54401	729	54286	1596	39984	26457	2765	54401	120727	5090	180218
utlån pr.15-17 årig innb.	4,0	1,9	6,8	2,8	8,0	6,8	4,1	4,0	7,2	3,1	5,6
Sum gruppen 11-17 år:											
antall 11-17 åringer	34427	1022	20419	1308	12951	9783	1598	34427	43153	3928	81508
utlån til 11-17 åringer totalt	138856	3899	121173	6717	88814	67974	9524	138856	277961	20140	436957
utlån pr. 11-17åring	4,0	3,8	5,9	5,1	6,9	6,9	6,0	4,0	6,4	5,1	5,4

Tabell 5**Oversikt over utlån til 11-17 åringene i FRITT VALG-kommunene**

Generert statistikk som i faktiske tall viser totalt utlån av faglitteratur, skjønnlitteratur og «andre medier» til 11-17 åringer, jenter og gutter, samlet og fordelt.

NOEN FUNN:

Jenter låner generelt mer enn gutter.

I Bergen og Stavanger ser vi at utlån spesielt av «andre medier» er mye jevnere fordelt mellom gutter og jenter, enn i de øvrige kommunene.

I Bergen er det høyere utlån av andre medier enn av skjønnlitteratur, og andre medier utgjør 40% av det totale utlånet til gruppen totalt (se tabell 9).

Oversikt over utlån til 11–17-åringene i FRITT VALG-kommunene i faktiske tall											
FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Odal sum	BOB	Kvinnh.	Trheim.	Stvg.	Hå	Bg. Stvg	Kvinnh.		
	Deichm	Odal, Hå	Trheim	Stvg	Hå	Sum alle					
Sum totalt utlån skjønnlitt. 11-17 år jenter	54431	1276	29531	2683	28424	23667	2671	54431	81622	6630	142683
Sum totalt utlån skjønnlitt. 11-17 år gutter	19838	678	15847	950	11247	12876	867	19838	39970	2495	62303
Sum totalt utlån skjønnlitt. 11-17 jenter og gutter	74269	1954	45378	3633	39671	36543	3538	74269	121592	9125	204986
Sum totalt utlån faglitt. 11-17 år, jenter	25 174	522	17 323	936	15 121	8 117	2152	25 174	40561	3610	69345
Sum totalt utlån faglitt. 11-17 år, gutter	11 017	382	9 889	550	6 726	4 947	600	11 017	21562	1532	34111
Sum totalt utlån faglitt. 11-17 år, jenter og gutter	36 191	904	27 212	1 486	21 847	13 064	2752	36 191	62123	5142	103456
Sum totalt Andre medier 11-17 år jenter	16 955	752	25 006	954	17 662	9 478	2188	16 955	52146	3894	72995
Sum totalt Andre medier 11-17 år gutter	11 441	289	23 577	644	9 634	8 889	1046	11 441	42100	1979	55520
Sum totalt Andre medier 11-17 år jenter og gutter	28 396	1 041	48 583	1 598	27 296	18 367	3234	28 396	94246	5873	128515
Sum utlån til 11-17 åringer, jenter og gutter	138 856	3 899	121 173	6 717	88 814	67 974	9524	138 856	277961	20140	436957
Fordeling av utlån fag/skjønn/andre medier mellom gutter og jenter, vist i prosent:											
11-17 års jenter, andel utlån skjønnlitt i %	73,3 %	65,3 %	65,1 %	73,9 %	71,6 %	64,8 %	75,5 %	73,3 %	67,1 %	72,7 %	69,6 %
11-17 års gutter, andel utlån skjønnlitt. i %	26,7 %	34,7 %	34,9 %	26,1 %	28,4 %	35,2 %	24,5 %	26,7 %	32,9 %	27,3 %	30,4 %
11-17 års jenter, andel utlån faglitteratur, i %	69,6 %	57,7 %	63,7 %	63,0 %	69,2 %	62,1 %	78,2 %	69,6 %	65,3 %	70,2 %	67,0 %
11-17 års gutter, andel utlån faglitt, i %	30,4 %	42,3 %	36,3 %	37,0 %	30,8 %	37,9 %	21,8 %	30,4 %	34,7 %	29,8 %	33,0 %
11-17 års jenter, andel utlån andre medier, i %	59,7 %	72,2 %	51,5 %	59,7 %	64,7 %	51,6 %	67,7 %	59,7 %	55,3 %	66,3 %	56,8 %
11-17 års gutter, andel utlån andre medier, i %	40,3 %	27,8 %	48,5 %	40,3 %	35,3 %	48,4 %	32,3 %	40,3 %	44,7 %	33,7 %	43,2 %

Tabell 6

Utlån av fag- og skjønnlitteratur for hhv. barn og voksne til 11–17-åringene

Generert statistikk som viser % -vis fordeling av utlånet av fag- og skjønnlitteratur for voksne og barn, fordelt jenter og gutter, og for sammenslåtte aldersgrupper.

NOEN FUNN:

Faglitteratur:

Allerede fra 11 års alder lånes det omtrent like mye fag for voksne som fag for barn og andelen faglitteratur for barn synker sterkt. Noe variasjoner bibliotekene imellom: Bergen, Trondheim og Stavanger har større andel utlån av faglitteratur for voksne enn Oslo og landkommunene. Innen faglitteratur ser vi generelt at gutter låner mer, selv om de ikke volummessig noen steder når opp til

samme nivå som jentene. Odal skiller seg ut ved at gutter står for vel 42% av utlånet av faglitteratur, Hå lavest med snaut 22%. (Se tab. 5)

Skjønnlitteratur:

Generelt : Jentene låner i faktiske tall mye mer enn guttene. Tallene samsvarer i stor grad med landsstatistikken på dette området.

Statistikken som viser fordeling voksen- og barnelitteratur, viser at gutter begynner tidligere å låne voksen skjønnlitteratur, og jenter fortsetter i større grad å lese barnelitteratur. 52% av lesingen til jenter 15-17 år er voksen skjønnlitteratur, mens gutter på samme alder velger voksenbøker for 64% av sin skjønnlitterære lesning. Det er variasjoner bibliotekene imellom. I Oslo lånes barnelitteratur av eldre ungdom i større grad enn i øvrige storbyer.

Utlån av fag- og skjønnlitteratur for hhv.barn og voksne til 11-17 åringene

FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Odal Sum	BOB	Kvinnh	Trheim	Stvg.	Hå	Deichm	Bg. Trh. Stvg.	Kvinnh. Odal, Hå	Sum alle
FAGLITTERATUR											
tot utlån faglitt. 11,12 og 13 år -gutter	4771	213	4208	381	2885	2255	348	4771	9348	942	15061
herav andel faglitt.for voksne	44 %	73 %	55 %	46 %	63 %	42 %	42 %	44 %	54 %	51 %	51 %
herav andel faglitt.for barn	56 %	27 %	45 %	54 %	37 %	58 %	58 %	56 %	46 %	49 %	49 %
tot utlån faglitt. 11,12 og 13 år -jenter	8741	320	6392	579	4792	2429	1208	8741	13613	2107	24461
herav andel faglitt.for voksne	48 %	59 %	52 %	47 %	56 %	44 %	22 %	48 %	52 %	35 %	49 %
herav andel faglitt.for barn	52 %	41 %	48 %	53 %	44 %	52 %	78 %	52 %	47 %	65 %	51 %
tot utlån faglitt. 14 år -gutter	1316	69	1354	55	1012	553	110	1316	2919	234	4469
herav andel faglitt.for voksne	64 %	97 %	80 %	75 %	79 %	76 %	65 %	64 %	79 %	76 %	75 %
herav andel faglitt.for barn	36 %	3 %	20 %	25 %	21 %	24 %	35 %	36 %	21 %	24 %	25 %
tot utlån faglitt. 14 år -jenter	3396	59	2129	108	1750	1081	295	3396	4960	462	8818
herav andel faglitt.for voksne	66 %	76 %	77 %	70 %	82 %	69 %	56 %	66 %	77 %	62 %	72 %
herav andel faglitt.for barn	33 %	24 %	23 %	30 %	18 %	31 %	44 %	33 %	23 %	38 %	28 %
tot utlån faglitt. 15,16 og 17 år -gutter	4930	100	4327	114	2829	2139	142	4930	9295	356	14581
herav andel faglitt.for voksne	82 %	96 %	90 %	84 %	89 %	91 %	78 %	82 %	90 %	85 %	87 %
herav andel faglitt.for barn	18 %	4 %	10 %	16 %	11 %	9 %	22 %	18 %	10 %	15 %	13 %
tot utlån faglitt. 15,16 og 17 år -jenter	13037	143	8802	249	8579	4607	649	13037	21988	1041	36066
herav andel faglitt.for voksne	81 %	85 %	87 %	69 %	88 %	86 %	70 %	81 %	87 %	72 %	85 %
herav andel faglitt.for barn	19 %	15 %	13 %	31 %	12 %	27 %	30 %	19 %	16 %	28 %	17 %
tot utlån faglitt. 11,12 og 13 år -jenter og gutter	13512	533	10600	960	7677	4684	1556	13512	22961	3049	39522
herav andel faglitt.for voksne	47 %	65 %	54 %	47 %	58 %	43 %	27 %	47 %	53 %	40 %	50 %
herav andel faglitt.for barn	53 %	35 %	46 %	53 %	42 %	55 %	73 %	53 %	47 %	60 %	50 %
tot utlån faglitt. 14 år -jenter og gutter	4712	128	3483	163	2762	1634	405	4712	7879	696	13287
herav andel faglitt.for voksne	66 %	88 %	78 %	72 %	81 %	71 %	58 %	66 %	78 %	67 %	73 %
herav andel faglitt.for barn	34 %	13 %	22 %	28 %	19 %	29 %	42 %	34 %	22 %	33 %	27 %
tot utlån faglitt. 15,16 og 17 år -jenter og gutter	17967	243	13129	363	11408	6746	791	17967	31283	1397	50647
herav andel faglitt.for voksne	81 %	90 %	88 %	74 %	88 %	88 %	72 %	81 %	88 %	75 %	85 %
herav andel faglitt.for barn	19 %	10 %	12 %	26 %	12 %	21 %	28 %	19 %	14 %	25 %	16 %

Skjønnlitteratur								Bg. Stvg Kvinnh. Odal, Hå			
FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Odal Sum	BOB	Kvinnh	Trheim	Stvg.	Hå	Deichm	Trheim	Odal, Hå	Sum alle
SKJØNNLITTERATUR											
tot utlån skjønnlitt. 11,12 og 13 år -gutter	11366	521	8960	689	5802	9226	441	11366	23988	1651	37005
herav andel skjønnlitt.for voksne	16 %	17 %	26 %	15 %	21 %	11 %	31 %	16 %	19 %	20 %	18 %
herav andel skjønnlitt.for barn	84 %	83 %	74 %	85 %	79 %	89 %	69 %	84 %	81 %	80 %	82 %
tot utlån skjønnlitt. 11,12 og 13 år -jenter	28048	914	14832	1818	13646	13251	1183	28048	41729	3915	73692
herav andel skjønnlitt.for voksne	11 %	15 %	11 %	6 %	11 %	6 %	23 %	11 %	9 %	13 %	10 %
herav andel skjønnlitt.for barn	89 %	85 %	89 %	94 %	89 %	94 %	77 %	89 %	91 %	87 %	90 %
tot utlån skjønnlitt. 14 år -gutter	2398	53	1854	99	1352	966	126	2398	4172	278	6848
herav andel skjønnlitt.for voksne	32 %	34 %	52 %	59 %	47 %	27 %	53 %	32 %	45 %	51 %	41 %
herav andel skjønnlitt.for barn	67 %	66 %	48 %	41 %	53 %	73 %	47 %	67 %	55 %	49 %	59 %
tot utlån skjønnlitt. 14 år -jenter	7179	146	3605	438	3564	2963	439	7179	10132	1023	18334
herav andel skjønnlitt.for voksne	26 %	32 %	32 %	26 %	24 %	13 %	39 %	26 %	24 %	32 %	25 %
herav andel skjønnlitt.for barn	64 %	37 %	55 %	21 %	73 %	75 %	47 %	64 %	67 %	34 %	64 %
tot utlån skjønnlitt. 15,16 og 17 år -gutter	6074	104	5033	162	4093	2684	300	6074	11810	566	18450
herav andel skjønnlitt.for voksne	58 %	75 %	74 %	33 %	69 %	57 %	46 %	58 %	68 %	47 %	64 %
herav andel skjønnlitt.for barn	42 %	25 %	26 %	67 %	31 %	43 %	54 %	42 %	32 %	53 %	36 %
tot utlån skjønnlitt. 15,16 og 17 år -jenter	19204	216	11094	427	11214	7453	1049	19204	29761	1692	50657
herav andel skjønnlitt.for voksne	51 %	43 %	59 %	40 %	54 %	39 %	64 %	51 %	52 %	55 %	52 %
herav andel skjønnlitt.for barn	49 %	57 %	41 %	60 %	46 %	61 %	36 %	49 %	48 %	45 %	48 %
tot utlån skjønnlitt. 11,12 og 13 år -jenter og gutter	39414	1435	23792	2507	19448	22477	1624	39414	65717	5566	110697
herav andel skjønnlitt.for voksne	12 %	16 %	17 %	9 %	14 %	8 %	25 %	12 %	13 %	15 %	13 %
herav andel skjønnlitt.for barn	88 %	84 %	83 %	91 %	86 %	92 %	75 %	88 %	87 %	85 %	87 %
tot utlån skjønnlitt. 14 år -jenter og gutter	9577	199	5459	537	4916	3929	565	9577	14304	1301	25182
herav andel skjønnlitt.for voksne	28 %	32 %	39 %	32 %	30 %	17 %	42 %	28 %	30 %	37 %	29 %
herav andel skjønnlitt.for barn	73 %	68 %	61 %	68 %	70 %	83 %	58 %	73 %	70 %	63 %	71 %
tot utlån skjønnlitt. 15,16 og 17 år -jenter og gutter	25278	320	16127	589	15307	10137	1349	25278	41571	2258	69107
herav andel skjønnlitt.for voksne	53 %	53 %	64 %	38 %	58 %	43 %	60 %	53 %	57 %	53 %	55 %
herav andel skjønnlitt.for barn	47 %	47 %	36 %	62 %	42 %	57 %	40 %	47 %	43 %	47 %	45 %

Tabell 7

Spesifikasjon av utlånet av skjønnlitteratur til 11–17 åringene

Statistikk som viser hvordan utlånet av skjønnlitteratur fordeles seg på litteratur for voksne og barn, og forholdet mellom litteratur for småbarn (6–9 år), og for eldre barn (10–12 år). Aldersmerking av skjønnlitteratur for barn er ikke gjort i like

stor grad ved bibliotekene, og dette gir feil ved sammenligninger. Stavanger kan ikke skille ut småbarnbøkene, og i gruppen «Moden ungdom» (fra 13–16 år) er det bare Deichmanske bibliotek, Bergen Off. Bibliotek, Kvinnherad og Odal som i alle år har hatt denne aldersmerkingen, og derved har tall å stole på. Det er derfor ikke laget en generell generert statistikk for Moden ungdom.

NOEN FUNN: Bergen og Hå har et stort utlån til ungdommene av skjønnlitteratur for voksne, hhv. 36 og 40.9%, og for Bergens vedkommende er prosentandelen småbarnbøker noe lavere (11.9% – for øvrige bibliotek ligger prosenten mellom 12,9 og 16,7%).

Spesifikasjon av utlånet av skjønnlitteratur til 11-17 åringene.

FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Odal	BOB	Kvinnh	Trheim.	Stvg.	Hå	Deichm.	Bg. Stvg. Trheim.	Kvinnh. Odal Hå	Sum alle
Skjønnlitt.voksne											
Gutter 11,12 og 13 år:	1823	89	2373	104	1223	1009	136	1823	4605	329	6757
Gutter 14 år:	777	18	973	58	640	258	67	777	1871	143	2791
Gutter 15,16 og 17 år:	3501	78	3703	53	2825	1522	137	3501	8050	268	11819
Jenter 11,12 og 13 år:	2967	136	1609	115	1511	751	267	2967	3871	518	7356
Jenter 14 år:	1862	46	1157	114	841	398	172	1862	2396	332	4590
Jenter 15,16 og 17 år:	9810	92	6540	172	6031	2884	669	9810	15455	933	26198
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	4790	225	3982	219	2734	1760	403	4790	8476	847	14113
Jenter og gutter 14 år:	2639	64	2130	172	1481	656	239	2639	4267	475	7381
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	13311	170	10243	225	8856	4406	806	13311	23505	1201	38017
Totalt for gruppen:	20740	459	16355	616	13071	6822	1448	20740	36248	2523	59511
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	27,9 %	23,5 %	36,0 %	17,0 %	32,9 %	18,7 %	40,9 %	27,9 %	29,8 %	27,6 %	29,0 %
Skjønnlitteratur barn, minus «småbarn»											
Gutter 11,12 og 13 år:	7500	303	5401	456	3500	8217	235	7500	17118	994	25612
Gutter 14 år:	1388	25	740	41	636	708	57	1388	2084	123	3595
Gutter 15,16 og 17 år:	2171	17	1111	101	1128	1162	93	2171	3401	211	5783
Jenter 11,12 og 13 år:	19707	615	10174	1430	9553	12500	645	19707	32227	2690	54624
Jenter 14 år:	4573	95	2177	297	2528	2565	239	4573	7270	631	12474
Jenter 15,16 og 17 år:	8097	113	4009	222	4383	4569	295	8097	12961	630	21688
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	27207	918	15575	1886	13053	20717	880	27207	49345	3684	80236
Jenter og gutter 14 år:	5961	120	2917	338	3164	3273	296	5961	9354	754	16069
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	10268	130	5120	323	5511	5731	388	10268	16362	841	27471
Totalt for gruppen:	43436	1168	23612	2547	21728	29721	1564	43436	75061	5279	123776
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	58,5 %	59,8 %	52,0 %	70,1 %	54,8 %	81,3 %	44,2 %	58,5 %	61,7 %	57,9 %	60,4 %
Skjønnlitt. småbarn											
Gutter 11,12 og 13 år:	2040	129	1186	129	1076	0	70	2040	2262	328	4630
Gutter 14 år:	230	10	141	0	74	0	2	230	215	12	457
Gutter 15,16 og 17 år:	396	9	219	8	136	0	70	396	355	87	838
Jenter 11,12 og 13 år:	5364	163	3049	272	2581	0	271	5364	5630	706	11700
Jenter 14 år:	758	5	271	25	194	0	28	758	465	58	1281
Jenter 15,16 og 17 år:	1253	11	545	33	796	0	85	1253	1341	129	2723
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	7404	292	4235	401	3657	0	341	7404	7892	1034	16330
Jenter og gutter 14 år:	988	15	412	25	268	0	30	988	680	70	1738
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	1649	20	764	41	932	0	155	1649	1696	216	3561
Totalt for gruppen:	10041	327	5411	467	4857	0	526	10041	10268	1320	21629
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	13,5 %	16,7 %	11,9 %	12,9 %	12,2 %	0,0 %	14,9 %	13,5 %	8,4 %	14,5 %	10,6 %

Tabell 8**Utlån av tegneserier, science fiction og fantasy til 11–17-åringene**

Spesifikasjon av utlån av tegneserier – for hhv. barn og voksne og totalt, av «Science fiction og Fantasy» – for barn og voksne og totalt, sammenstilt i aldersgrupper. Hå har ikke konsekvent kodet tegneserier. Stavanger har ikke tall for fordeling av skjønnlitteratur på tegneserier, science fiction, fantasy, og er ikke med i denne delen av statistikken.

NOEN FUNN:

Bergen Off. Bibliotek skiller seg ut mht utlån av *tegnserier*, spesielt gutters lån av voksen-tegnserier. Blant landkommunene har Hå størst andel av tegneserie-utlånet, men tallene totalt er små for landkommunene. Også mht utlån av science fiction og fantasy skiller Bergen seg ut ved stort utlån, spesielt av science fiction/fantasy for voksne.

Utlån av tegneserier, science fiction og fantasy til 11-17 åringene										
FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Odal Sum	BOB	Kvinnh	Trheim.	Hå	Deichm	Bg. Trheim	Kvinnh. Odal, Hå	Sum alle
Tegneserier, voksne										
Gutter 11,12 og 13 år:	453	24	1212	18	408	81	453	1620	123	2196
Gutter 14 år:	116	7	351	0	88	30	116	439	37	592
Gutter 15,16 og 17 år:	375	2	727	1	578	36	375	1305	39	1719
Jenter 11,12 og 13 år:										
Jenter 14 år:	86	4	197	0	61	23	86	258	27	371
Jenter 15,16 og 17 år:	446	0	733	0	532	44	446	1265	44	1755
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	859	111	1687	23	631	304	859	2318	438	3615
Jenter og gutter 14 år:	202	11	548	0	149	53	202	697	64	963
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	821	2	1460	1	1110	80	821	2570	83	3474
Totalt for gruppen:	1882	124	3695	24	1890	437	1882	5585	585	8052
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	2,5 %	6,3 %	8,1 %	0,7 %	4,8 %	12,4 %	2,5 %	4,6 %	6,4 %	3,9 %
Tegneserier, barn										
Gutter 11,12 og 13 år:	912	82	825	124	1173	10	912	1998	216	3126
Gutter 14 år:	106	3	122	5	186	8	106	308	16	430
Gutter 15,16 og 17 år:	196	3	137	16	384	18	196	521	37	754
Jenter 11,12 og 13 år:	630	49	473	91	704	46	630	1177	186	1993
Jenter 14 år:	97	5	51	1	56	1	97	107	7	211
Jenter 15,16 og 17 år:	163	2	192	9	405	10	163	597	21	781
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	1542	131	1298	215	1877	56	1542	3175	402	5119
Jenter og gutter 14 år:	203	8	173	6	242	9	203	415	23	641
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	359	5	329	25	789	28	359	1118	58	1535
Totalt for gruppen:	2104	144	1800	246	2908	93	2104	4708	483	7295
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	2,8 %	7,4 %	4,0 %	6,8 %	7,3 %	2,6 %	2,8 %	3,9 %	5,3 %	3,6 %
Tegneserier totalt (barn og voksne)										
Gutter 11,12 og 13 år:	1365	106	2037	142	1581	91	1365	3618	339	5322
Gutter 14 år:	222	10	473	5	274	38	222	747	53	1022
Gutter 15,16 og 17 år:	571	5	864	17	962	54	571	1826	76	2473
Jenter 11,12 og 13 år:	1036	136	948	96	927	269	1036	1875	501	3412
Jenter 14 år:	183	9	248	1	117	24	183	365	34	582
Jenter 15,16 og 17 år:	609	2	925	9	937	54	609	1862	65	2536

Jenter og gutter 11, 12 og 13 år :	2401	242	2985	238	2508	360	2401	5493	840	8734
Jenter og gutter 14 år:	405	19	721	6	391	62	405	1112	87	1604
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	1180	7	1789	26	1899	108	1180	3688	141	5009
Totalt for gruppen:	3986	268	5495	270	4798	530	3986	10293	1068	15347
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	5,4 %	13,7 %	12,1 %	7,4 %	12,1 %	15,0 %	5,4 %	8,5 %	11,7 %	7,5 %
Science fiction og Fantasy, voksne										
Gutter 11, 12 og 13 år:	779	16	919	32	359	23	779	1278	71	2128
Gutter 14 år:	307	4	386	28	277	6	307	663	38	1008
Gutter 15, 16 og 17 år:	527	4	1254	6	778	46	527	2032	56	2615
Jenter 11, 12 og 13 år:	574	6	410	16	409	19	574	819	41	1434
Jenter 14 år:	264	8	366	8	196	11	264	562	27	853
Jenter 15, 16 og 17 år:	818	10	843	23	642	52	818	1485	85	2388
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	1353	22	1329	48	768	42	1353	2097	112	3562
Jenter og gutter 14 år:	571	12	752	36	473	17	571	1225	65	1861
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	1345	14	2097	29	1420	98	1345	3517	141	5003
Totalt for gruppen:	3269	48	4178	113	2661	157	3269	6839	318	10426
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	4,4 %	2,5 %	9,2 %	3,1 %	6,7 %	4,4 %	4,4 %	5,6 %	3,5 %	5,1 %
Science fiction og Fantasy, barn										
Gutter 11,12 og 13 år:	1981	91	1457	83	474	138	1981	1931	312	4224
Gutter 14 år:	336	10	192	16	94	28	336	286	54	676
Gutter 15,16 og 17 år:	386	8	279	57	230	43	386	509	108	1003
Jenter 11,12 og 13 år:	3134	114	2190	168	1170	161	3134	3360	443	6937
Jenter 14 år:	699	12	527	54	332	79	699	859	145	1703
Jenter 15,16 og 17 år:	1264	42	732	30	612	96	1264	1344	168	2776
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	5115	205	3647	251	1644	299	5115	5291	755	11161
Jenter og gutter 14 år:	1035	22	719	70	426	107	1035	1145	199	2379
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	1650	50	1011	87	842	139	1650	1853	276	3779
Totalt for gruppen:	7800	277	5377	408	2912	545	7800	8289	1230	17319
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	10,5 %	14,2 %	11,8 %	11,2 %	7,3 %	15,4 %	10,5 %	6,8 %	13,5 %	8,4 %
Science fiction og Fantasy totalt (barn og voksne)										
Gutter 11,12 og 13 år:	2760	107	2376	115	833	161	2760	3209	383	6352
Gutter 14 år:	643	14	578	44	371	34	643	949	92	1684
Gutter 15,16 og 17 år:	913	12	1533	63	1008	89	913	2541	164	3618
Jenter 11,12 og 13 år:	3708	120	2600	184	1579	180	3708	4179	484	8371
Jenter 14 år:	963	20	893	62	528	90	963	1421	172	2556
Jenter 15,16 og 17 år:	2082	52	1575	53	1254	148	2082	2829	253	5164
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	6468	227	4976	299	2412	341	6468	7388	867	14723
Jenter og gutter 14 år:	1606	34	1471	106	899	124	1606	2370	264	4240
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	2995	64	3108	116	2262	237	2995	5370	417	8782
Totalt for gruppen:	11069	325	9555	521	5573	702	11069	15128	1548	27745
Andel i % av totalt utlån av skjønnlitteratur	14,9 %	16,6 %	21,1 %	14,3 %	14,0 %	19,8 %	14,9 %	12,4 %	17,0 %	13,5 %

Tabell 9

Utlån av «Andre medier» til 11-17 åringene.

Generert statistikk som i faktiske tall viser utlån «Andre medier» til aldersgruppen.

NOEN FUNN: I faktiske tall er det Bergen som låner ut mest «Andre medier», (nesten 38% av totalt utlån av «Andre medier»). I Bergen og Stavanger står guttene for nær halvparten av «Andre medier»-utlånet.

Utlån av «Andre medier» til 11-17 åringene											
Odal								Bg. Stvg.	Kvinnh.		
FRITT VALG-BIBLIOTEKENE	Deichm	Sum	BOB	Kvinnh	Trheim	Stvg.	Hå	Deichm	Trheim	Odal, Hå	Sum alle
Andre medier											
Gutter 11,12 og 13 år:	5778	204	7370	334	4283	3051	846	5778	14704	1384	21866
Gutter 14 år:	1296	38	3773	90	998	828	91	1296	5599	219	7114
Gutter 15,16 og 17 år:	4367	47	12434	220	4353	5010	109	4367	21797	376	26540
Jenter 11,12 og 13 år:	8331	551	9949	345	7224	3927	1288	8331	21100	2184	31615
Jenter 14 år:	1835	82	2461	185	1522	987	384	1835	4970	651	7456
Jenter 15,16 og 17 år:	6789	119	12596	424	8916	4564	516	6789	26076	1059	33924
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	14109	755	17319	679	11507	6978	2134	14109	35804	3568	53481
Jenter og gutter 14 år:	3131	120	6234	275	2520	1815	475	3131	10569	870	14570
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	11156	166	25030	644	13269	9574	625	11156	47873	1435	60464
Totalt for gruppen:	28396	1041	48583	1598	27296	18367	3234	28396	94246	5873	128515

Tabell 10

Spesifikasjon av utlånet av «Andre medier» til 11-17 åringene

I samlebegrepet «Andre medier» ligger Dvd/Video, CD-rom, Musikk-CD, Språkkurs, Musikk/Noter, Lydbøker for barn og voksne. Tabellen viser hvor stor andel «Andre medier» utgjør av totalt utlån, og hvordan utlånet av de ulike typene «andre medier» fordeler seg.

NOEN FUNN:

Bergen skiller seg ut ved at «Andre medier» utgjør 40,1% av totalt utlån til aldersgruppen 11-17 år. Deichman ligger lavest, – her utgjør «Andre medier» 20,4% av totalutlånet.

Dvd/Video står for største delen av utlånet av «Andre medier» i bibliotekene. Bergen og Stavanger ser ut til å ha spesielt populært tilbud av MusikkCDer. Å bygge opp en god musikk-samling krever kompetanse og bedre økonomi enn de fleste norske folkebibliotek har. Men lydbøker har alle. Utlånet av disse varierer veldig. F.eks i Odal utgjør lydbøkene 45% av utlånet av «Andre medier».

Spesifikasjon av utlånet av «Andre medier» til 11-17 åringene

	Deichm	Odal sum	BOB	Kvinnh	Trheim.	Stvg.	Hå	Deichm	Bg. Stvg Trheim.	Kvinnh. Odal, Hå	Sum alle
Sum utlån totalt til 11-17 åringer, jenter, gutter	138856	3899	121173	6717	88814	67974	9524	138856	277961	20140	436957
Sum utlån «Andre medier» til jenter, gutter, 11-17 år	28396	1041	48583	1598	27296	18367	3234	28396	94246	5873	128515
andre medier i % av totalt utlån:	20,4 %	26,7 %	40,1 %	23,8 %	30,7 %	27,0 %	34,0 %	20,4 %	33,9 %	29,2 %	29,4 %
Dvd/Video											
Gutter 11, 12 og 13 år	3449	130	3979	232	2388	1199	676	3449	7566	1038	12053
Gutter 14 år:	618	24	1539	51	489	407	80	618	2435	155	3208
Gutter 15,16 og 17 år:	1315	29	4145	120	1415	1866	96	1315	7426	245	8986
Jenter 11,12 og 13 år:	4796	241	5442	207	3149	1493	976	4796	10084	1424	16304
Jenter 14 år:	1035	52	1285	138	682	394	268	1035	2361	458	3854
Jenter 15,16 og 17 år:	2738	61	5373	295	3134	1287	313	2738	9794	669	13201
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	8245	371	9421	439	5537	2692	1652	8245	17650	2462	28357
Jenter og gutter 14 år:	1653	76	2824	189	1171	801	348	1653	4796	613	7062
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	4053	90	9518	415	4549	3153	409	4053	17220	914	22187
Totalt for gruppen:	13951	537	21763	1043	11257	6646	2409	13951	39666	3989	57606
Dvd/Video, andel i % av utlån av «andre medier»	49,1 %	51,6 %	44,8 %	65,3 %	41,2 %	36,2 %	74,5 %	49,1 %	42,1 %	67,9 %	44,8 %
CD-rom											
Gutter 11,12 og 13 år:	368	2	622	12	317	100	0	368	1039	14	1421
Gutter 14 år:	57	0	187	0	33	14	0	57	234	0	291
Gutter 15,16 og 17 år:	75	0	270	14	56	17	0	75	343	14	432
Jenter 11,12 og 13 år:	296	20	597	1	457	185	6	296	1239	27	1562
Jenter 14 år:	22	0	72	0	28	24	0	22	124	0	146
Jenter 15,16 og 17 år:	77	1	165	6	141	11	0	77	317	7	401
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	664	22	1219	13	774	285	6	664	2278	41	2983
Jenter og gutter 14 år:	79	0	259	0	61	38	0	79	358	0	437
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	152	1	435	20	197	28	0	152	660	21	833
Totalt for gruppen:	895	23	1913	33	1032	351	6	895	3296	62	4253
CD-rom, andel i % av utlån av «andre medier»	3,2 %	2,2 %	3,9 %	2,1 %	3,8 %	1,9 %	0,2 %	3,2 %	3,5 %	1,1 %	3,3 %
MusikkCd											
Gutter 11,12 og 13 år:	393	0	1455	55	519	267	14	393	2241	69	2703
Gutter 14 år:	383	0	1658	36	237	242	0	383	2137	36	2556
Gutter 15,16 og 17 år:	2039	0	6832	77	2227	2595	6	2039	11654	83	13776
Jenter 11,12 og 13 år:	445	0	970	22	457	331	20	445	1758	42	2245
Jenter 14 år:	264	0	656	20	284	238	1	264	1178	21	1463
Jenter 15,16 og 17 år:	2174	0	5170	55	3423	2233	22	2174	10826	77	13077
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	838	0	2425	77	976	598	34	838	3999	111	4948
Jenter og gutter 14 år:	647	0	2314	56	521	480	1	647	3315	57	4019
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	4213	0	12002	132	5650	4828	28	4213	22480	160	26853
Totalt for gruppen:	5698	0	16741	265	7147	5906	63	5698	29794	328	35820
Musikk-CD, andel i % av utlån av «andre medier»	20,1 %	0,0 %	34,5 %	16,6 %	26,2 %	32,2 %	1,9 %	20,1 %	31,6 %	5,6 %	27,9 %
Språkkurs											
Gutter 11,12 og 13 år:	14	3	31	6	29	6	0	14	66	9	89
Gutter 14 år:	6	2	4	0	4	2	0	6	10	2	18
Gutter 15,16 og 17 år:	41	2	52	3	31	7	2	41	90	7	138

Jenter 11,12 og 13 år:	35	3	59	0	67	13	1	35	139	4	178
Jenter 14 år:	13	0	17	2	12	12	6	13	41	8	62
Jenter 15,16 og 17 år:	69	1	67	14	165	26	2	69	258	17	344
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	49	6	90	6	96	19	1	49	205	13	267
Jenter og gutter 14 år:	19	2	21	2	16	14	6	19	51	10	80
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	110	3	119	17	196	33	4	110	348	24	482
Totalt for gruppen:	178	11	230	25	308	66	11	178	604	47	829
Språkkurs,andel i % av utlån av «andre medier»	0,6 %	1,1 %	0,5 %	1,6 %	1,1 %	0,4 %	0,3 %	0,6 %	0,6 %	0,8 %	0,6 %
Musikk/Noter											
Gutter 11,12 og 13 år:	81	0	123	0	41	63	0	81	227	0	308
Gutter 14 år:	41	0	169	0	54	83	0	41	306	0	347
Gutter 15,16 og 17 år:	448	0	684	2	327	373	0	448	1384	2	1834
Jenter 11,12 og 13 år:	97	0	126	15	60	76	0	97	262	15	374
Jenter 14 år:	57	0	84	13	161	45	3	57	290	16	363
Jenter 15,16 og 17 år:	620	0	892	19	962	421	2	620	2275	21	2916
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	178	0	249	15	101	139	0	178	489	15	682
Jenter og gutter 14 år:	98	0	253	13	215	128	3	98	596	16	710
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	1068	0	1576	21	1289	794	2	1068	3659	23	4750
Totalt for gruppen:	1344	0	2078	49	1605	1061	5	1344	4744	54	6142
Musikk/noter,andel i % av utlån av «andre medier»	4,7 %	0,0 %	4,3 %	3,1 %	5,9 %	5,8 %	0,2 %	4,7 %	5,0 %	0,9 %	4,8 %
Lydbøker,barn											
Gutter 11,12 og 13 år:	1198	44	863	15	820	1281	133	1198	2964	192	4354
Gutter 14 år:	153	3	96	1	108	56	7	153	260	11	424
Gutter 15,16 og 17 år:	190	0	114	1	91	84	2	190	289	3	482
Jenter 11,12 og 13 år:	2310	253	2316	74	2397	1712	279	2310	6425	606	9341
Jenter 14 år:	337	24	217	10	218	236	89	337	671	123	1131
Jenter 15,16 og 17 år:	608	23	354	7	407	422	99	608	1183	129	1920
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	3508	297	3179	89	3217	2993	412	3508	9389	798	13695
Jenter og gutter 14 år:	490	27	313	11	326	292	96	490	931	134	1555
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	798	23	468	8	498	506	101	798	1472	132	2402
Totalt for gruppen:	4796	347	3960	108	4041	3791	609	4796	11792	1064	17652
Lydbøker,barn,andel i % av utlån av «andre medier»	16,9 %	33,3 %	8,2 %	6,8 %	14,8 %	20,6 %	18,8 %	16,9 %	12,5 %	18,1 %	13,7 %
Lydbøker, voksne											
Gutter 11,12 og 13 år:	275	25	297	14	169	135	23	275	601	62	938
Gutter 14 år:	38	9	120	2	73	24	4	38	217	15	270
Gutter 15,16 og 17 år:	259	16	337	3	206	68	3	259	611	22	892
Jenter 11,12 og 13 år:	352	34	439	26	637	117	6	352	1193	66	1611
Jenter 14 år:	107	6	130	2	137	38	17	107	305	25	437
Jenter 15,16 og 17 år:	503	33	575	28	684	164	78	503	1423	139	2065
Jenter og gutter 11,12 og 13 år :	627	59	736	40	806	252	29	627	1794	128	2549
Jenter og gutter 14 år:	145	15	250	4	210	62	21	145	522	40	707
Jenter og gutter 15, 16 og 17 år:	762	49	912	31	890	232	81	762	2034	161	2957
Totalt for gruppen:	1534	123	1898	75	1906	546	131	1534	4350	329	6213
Lydbøker,voksne,andel i % av utlån av «andre medier»	5,4 %	11,8 %	3,9 %	4,7 %	7,0 %	3,0 %	4,1 %	5,4 %	4,6 %	5,6 %	4,8 %

Vedlegg II: Dypdykk

Tallfestinger over dypdykkene som viser spredning på titler - hvor mange titler med mer enn ett utlån/totalt antall titler lånt. Stavanger er ikke med, det var ikke mulig å ta ut denne statistikken i Aleph-systemet.

Høyest opp kommer Oslo der 1.379 lånere på 17 år har spredd sine 14.963 lån på i alt 8.247 ulike titler, og 1.813 lånere på 11 år har spredd sine 17.430 lån på 7.077 titler.

I Bergen har 1.323 17-åringer spredd sine 11.386 lån på 6618 forskjellige titler, og 1483 lånere på 11 år har spredd sine 13.282 lån på 5.388.

I Trondheim har 762 lånere på 17 år spredd sine 9.377 lån på 4.740 forskjellige titler, og 945 lånere på 11 år har spredd sine 9.009 lån på 4.256.

Noe av forskjellene kan nok henføres til at Oslo har mye større innvandrergupper, og godt tilbud av litteratur på deres morsmål, men mest skyldes det at Deichmanske bibliotek har et svært bredt litteraturutvalg.

I og med at inntil 1/3 av de eldre ungdommene faller fra som lånere i noen av bibliotekene, og at de dermed heller ikke utnytter tilbudet, viser de tre landkommunene et annet bilde, men også der ser vi at de som fortsatt låner som 17-åringer, sprer seg på mange ulike titler.

I Hå fordelte 95 lånere på 17 år sine 743 lån på 590 titler, mens hele 156 lånere på 11 år i alt lånte 1.218, spredd på i alt 824 titler.

I Kvinnherad var forskjellen enda større. I alt 64 lånere på 17 år lånte i alt 335, fordelt på 254 forskjellige titler, mens 97 lånere på 11 år lånte 1.348, fordelt på 939 titler.

I Odals-bibliotekene var det bare 12 lånere på 17 år, og disse spredde sitt lån på 290 i alt, på 147 titler mens de 82 lånerne på 11 år lånte 811, fordelt på 607 titler.

Nedenunder vises tallene spesifisert for det enkelte FRITT VALG-bibliotek.

1. Deichmanske bibliotek

Gjelder utlån fra alle avdelinger i 2003

Jenter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 4.080, fordelt på 1.890 titler.

781 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 781 titlene har hatt 2.971 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 4.240, fordelt på 2.489 titler.

844 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 844 titlene har hatt 2.595 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån 2.019, fordelt på 1.028 titler.

429 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 429 titlene har hatt 1.420 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt 678 utlån, fordelt på 411 titler.

132 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 132 titlene har hatt 399 utlån.

Gutter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån 1.448, fordelt på 813 titler.

309 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 309 titlene har hatt 944 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 1.798, fordelt på 1.117 titler.

360 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 360 titlene har hatt 1.041 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 493, fordelt på 344 titler.

92 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 92 titlene har hatt 241 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 207, fordelt på 155 titler.

36 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 36 titlene har hatt 88 utlån.

Jenter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 480, fordelt på 339 titler.

77 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 77 titlene har hatt 218 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 939, fordelt på 585 titler

152 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 152 titlene har hatt 506 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 8.846, fordelt på 2.768 titler.

1.464 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 1.464 titlene har hatt 7.542 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 1.451, fordelt på 701 titler.

300 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 300 titlene har hatt 1.050 utlån.

Gutter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 480, fordelt på 225 titler.

85 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 85 titlene har hatt 340 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 595, fordelt på 389 titler.

107 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 107 titlene har hatt 314 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 3.631, fordelt på 1.528 titler.

736 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 736 titlene har hatt 2.839 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 1.008, fordelt på 542 titler.

210 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 210 titlene har hatt 676 utlån.

2. Bergen Off. Bibliotek

Gjelder utlån fra alle avdelinger i 2003

Jenter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 3066, fordelt på 1484 titler.

325 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 325 titlene har hatt 2114 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 3054, fordelt på 1985 titler

616 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 616 titlene har hatt 1685 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån :1293, fordelt på 735 titler.

256 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 256 titlene har hatt 721 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt 276 utlån, fordelt på 200 titler.

51 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 51 titlene har hatt 127 utlån.

Gutter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån :1509 , fordelt på 799 titler.

309 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 309 titlene har hatt 1019 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 1.722, fordelt på 1073 titler.

362 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 362 titlene har hatt 1.011 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 355, fordelt på 266 titler.

58 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 58 titlene har hatt 147 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 111, fordelt på 76 titler.

19 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 19 titlene har hatt 54 utlån.

Jenter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 486, fordelt på 251 titler.

91 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 91 titlene har hatt 324 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 844, fordelt på 528 titler.

150 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 150 titlene har hatt 466 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån:5526 , fordelt på 1791 titler.

970 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 970 titlene har hatt 3826 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 1249, fordelt på 529 titler.

253 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 253 titlene har hatt 970 utlån.

Gutter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 596, fordelt på 277 titler

121 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 121 titlene har hatt 436 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 576, fordelt på 397 titler.

98 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 98 titlene har hatt 269 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån:3148, fordelt på 1164 titler.

546 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 546 titlene har hatt 2141 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 857, fordelt på 451 titler.

177 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 177 titlene har hatt 580 utlån.

3.Trondheim folkebibliotek

Gjelder utlån fra alle avdelinger i 2003

Jenter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 2.540, fordelt på 1062 titler.

523 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 523 titlene har hatt 1.973 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 3.031, fordelt på 1.627 titler.

694 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 694 titlene har hatt 2.095 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån 965, fordelt på 573 titler.

208 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 208 titlene har hatt 1.600 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt 248 utlån, fordelt på 156 titler.

49 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 49 titlene har hatt 141 utlån.

Gutter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån 1.136, fordelt på 450 titler

244 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 244 titlene har hatt 930 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 979, fordelt på 586 titler

207 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 207 titlene har hatt 598 utlån

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 397, fordelt på 224 titler.

81 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 81 titlene har hatt 254 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 81, fordelt på 62 titler.

13 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 13 titlene har hatt 32 utlån.

Jenter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 228, fordelt på 125 titler.

42 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 42 titlene har hatt 145 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 736, fordelt på 401 titler.

154 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 154 titlene har hatt 487 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 3.842 fordelt på 1.569 titler.

786 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 786 titlene har hatt 2.906 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 822, fordelt på 399 titler.

169 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 169 titlene har hatt 596 utlån

Gutter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 381, fordelt på 175 titler.

77 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 77 titlene har hatt 283 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 608 fordelt på 391 titler.

122 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 122 titlene har hatt 339 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 1.966, fordelt på 919 titler.

444 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 444 titlene har hatt 1.493 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 426, fordelt på 277 titler

97 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 97 titlene har hatt 246 utlån.

4. Hå folkebibliotek

Jenter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 242, fordelt på 187 titler.

37 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 37 titlene har hatt 92 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 209, fordelt på 166 titler.

36 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 36 titlene har hatt 79 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån 89, fordelt på 69 titler.

16 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 16 titlene har hatt 36 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt 105 utlån, fordelt på 87 titler.

13 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 13 titlene har hatt 31 utlån.

Gutter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån 34, fordelt på 25 titler.

4 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 4 titlene har hatt 13 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 42, fordelt på 36 titler.

6 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 6 titlene har hatt 12 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 18, fordelt på 16 titler

2 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 2 titlene har hatt 4 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 4, fordelt på 4 titler.

0 titler har hatt mer enn ett utlån.

Jenter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 82, fordelt på 64 titler.

7 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 7 titlene har hatt 25 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 80, fordelt på 54 titler.

12 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 12 titlene har hatt 38 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 388, fordelt på 264 titler.

71 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 71 titlene har hatt 195 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 376, fordelt på 227 titler.

64 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 64 titlene har hatt 213 utlån.

Gutter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 50, fordelt på 39 titler.

8 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 8 titlene har hatt 19 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 33, fordelt på 29 titler.

2 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 2 titlene har hatt 6 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 142, fordelt på 93 titler.

27 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 27 titlene har hatt 76 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 67, fordelt på 54 titler.

8 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 8 titlene har hatt 21 utlån.

5. Kvinnherad bibliotek

Jenter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 65, fordelt på 42 titler.

15 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 15 titlene har hatt 38 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 68, fordelt på 52 titler.

12 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 12 titlene har hatt 28 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån 98, fordelt på 74 titler.

22 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 22 titlene har hatt 46 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt 41 utlån, fordelt på 29 titler.

12 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 12 titlene har hatt 24 utlån

Gutter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån 21, fordelt på 21 titler.

0 titler har hatt mer enn ett utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 31, fordelt på 25 titler.

2 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 2 titlene har hatt 8 utlån

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 9, fordelt på 9 titler.

0 titler har hatt mer enn ett utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 2, fordelt på 2 titler.

0 titler har hatt mer enn ett utlån.

Jenter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 22, fordelt på 16 titler.

3 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 3 titlene har hatt 9 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 104, fordelt på 81 titler.

14 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 14 titlene har hatt 37 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 598, fordelt på 401 titler. 93 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 93 titlene har hatt 290 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 146, fordelt på 90 titler.

28 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 28 titlene har hatt 84 utlån.

Gutter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 19, fordelt på 19 titler.

0 titler har hatt mer enn ett utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 70, fordelt på 49 titler.

10 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 10 titlene har hatt 31 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 293, fordelt på 194 titler.

46 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 46 titlene har hatt 145 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 96, fordelt på 89 titler.

6 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 6 titlene har hatt 13 utlån.

6. Sør- og Nord Odal bibliotek

Jenter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 30, fordelt på 27 titler.

3 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 3 titlene har hatt 6 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 45, fordelt på 42 titler.

3 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 3 titlene har hatt 6 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån 34, fordelt på 24 titler.

7 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 7 titlene har hatt 17 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt 111 utlån, fordelt på 9 titler.

2 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 2 titlene har hatt 4 utlån.

Gutter 17 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån 20, fordelt på 12 titler.

5 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 5 titlene har hatt 13 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 46, fordelt på 29 titler.

10 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 10 titlene har hatt 27 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 1, fordelt på 1 titler.

0 titler har hatt mer enn ett utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 3, fordelt på 3 titler.

0 titler har hatt mer enn ett utlån.

Jenter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 27, fordelt på 27 titler.

0 titler har hatt mer enn ett utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 67, fordelt på 47 titler.

17 titler har hatt mer enn ett utlån. Disse 17 titlene har hatt 37 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 314 , fordelt på 234 titler.

58 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 58 titlene har hatt 138 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 56, fordelt på 44 titler.

9 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 9 titlene har hatt 21 utlån.

Gutter 11 år

Skjønnlitteratur for voksne

Totalt utlån: 36, fordelt på 24 titler.

11 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 11 titlene har hatt 23 utlån.

Fagbøker for voksne

Totalt utlån: 64, fordelt på 52 titler.

10 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 10 titlene har hatt 22 utlån.

Skjønnlitteratur for barn

Totalt utlån: 216, fordelt på 153 titler

42 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 42 titlene har hatt 105 utlån.

Fagbøker for barn

Totalt utlån: 31, fordelt på 26 titler.

4 titler har hatt mer enn ett utlån.

Disse 4 titlene har hatt 9 utlån.

Vedlegg III:

Presentasjon av kommunene/bibliotekene

1. Bergen:

Areal: 466 km²

Innbyggere: 235 423

Antall grunnskoler: 87

Bergen Offentlige Bibliotek (2003-tall):

Struktur: Hovedbibliotek, 8 filialer, 1 bokbuss

Antall årsverk (bibliotekarer/merkantile): 85,2

Åpningstimer pr. uke (hovedbibl.og filialer): 338

Brukerorienteringer/arrangement for 11-17 åringer: 135 brukerorienteringer. 25 arrangementer.

Ingen egen skoleavdeling eller fast spesialtjeneste for skolene.

Bestand: Voksne: 525 695; fordelt 259 266 fag, 165 565 skjønn, 100 864 andre medier (inkl.30.000 musikknoter).

Barn: 219 319; fordelt 66 029 fag, 141 739 skjønn, 11 551 andre medier.

Medieregnskap: Totalt: kr 7 055 028. Pr. innbygger: kr 29,97

Utlån: Totalt: 1 684 151. Pr. innbygger 7,15

Besøk: 1 693 357

Kort presentasjon:

Hovedbibliotek sentralt plassert i forhold til kommunikasjoner, filialer i bydelene, 3 av filialene er plassert i kjøpesentra. 4 filialer er store, 2 er mellomstore, 1 er ganske liten. Kommunal bokbuss som kjører i hele stor-Bergen, 83 stoppesteder, bl.a. 7 ved grunnskoler.

Nettsted: www.nettbiblioteket.no

2. Oslo:

Areal: 454 km²

Innbyggere: 517 401

Antall grunnskoler: 150

Deichmanske bibliotek (2003-tall):

Struktur: Hovedbibliotek og 15 filialer.

Antall årsverk (bibliotekarer/merkantile for tjenestene til det kommunale folkebiblioteket. Personale som utfører arbeidsoppgaver som tilsvarer det som utføres av fylkesbiblioteket i andre fylker, er holdt utenfor): 166

Åpningstimer pr. uke (hovedbibliotek og filialer): 641 timer

Brukerorienteringer/ arrangement for 11-17 åringer: ca. 490 brukerorienteringer og 120 arrangementer.

Egen skoleavdeling som betjener alle grunnskolene i Oslo, med klassebibliotek, emnebestillinger i forbindelse med prosjektoppgaver, nettside med ressurser for lærere og skoleelever, kursvirksomhet og praktisk hjelp til skolebibliotekene.

Mediebestand: Voksne: 945 137; fordelt 537 023 fagbøker, 334 865 skjønnlitteratur, 73 249 andre medier.

Barn: 519 453; fordelt 115 560 fagbøker, 357 326 skjønnlitteratur, 46 567 andre medier.

Medieregnskap: Totalt: kr 8 122 000. Pr. innbygger: kr 15,56

Utlån: Totalt 2 269 112. Pr. innbygger 4,39

Besøk: 2 875 820

Kort presentasjon:

Hovedbiblioteket er en monumental bygning som fungerer dårlig i forhold til dagens krav. Det er lite areal for publikum. Biblioteket ligger noen minutters gange fra byens travle sentrum. Buss, trikk og t-bane stopper ca 5 - 10 min. unna. 10 filialer ligger i, eller i nærheten av butikksentra, 4 filialer ligger for seg selv, i boligstrøk med blokkbebyggelse, 1 filial er en ren barnefilial og ligger på en barneskole.

<http://www.deich.folkebibl.no>

3. Stavanger

Areal: 70 km²

Innbyggere: 111 007

Antall grunnskoler: 43

Stavanger bibliotek (2003-tall):

Struktur: Hovedbibliotek, 1 filial

Antall årsverk (bibliotekarer/merkantile): 46,3

Åpningstimer pr. uke (hovedbibliotek og filialer): 75

Brukerorienteringer/ arrangement for 11-17 åringer: 87

Har egen fast spesialtjeneste for skolene.

Bestand: Voksne: 326582, fordelt 197616 fag, 90388 skjønn, 38576 andre medier

Barn: 116755, fordelt 16980 fag, 84584 skjønn, 15191 andre medier.

Medieregnskap: Totalt: kr 3 744 000 Pr. innbygger kr 33,72

Utlån: 792 113. Pr. innbygger 7,13

Besøk: 993 995

Kort presentasjon:

Stavanger bibliotek ligger i 2. og 3.etg. av Sølvberget kulturhus, plassert midt i byen, med felles inngang med blant annet kino, galleri og Norsk Barnemuseum. 5 av grunnskolene og en videregående skole ligger i gangavstand fra biblioteket. Det nasjonale leseprosjektet «Troll i ord» var lokalisert i Sølvberget. Barne- og ungdomsbiblioteket har videreutviklet de beste delprosjektene og driver disse videre i egen regi. Madla filial ligger ca 7 min. kjøretur fra Stavanger sentrum og er sentralt plassert i bydelen.

Nettsted: <http://www.stavanger-kulturhus.no>

4. Trondheim

Areal: 342 km²

Innbyggere: 152 699

Antall grunnskoler: 53

Trondheim folkebibliotek (2003-tall):

Struktur: Hovedbibliotek og 5 filialer

Antall årsverk (bibliotekarer/merkantile): 49

Åpningstimer pr. uke (hovedbibliotek og filialer): 110

Brukerorienteringer/arrangementer for 11-17 åringer: 57

Utstrakt samarbeide med grunnskolen i Trondheim. Samarbeidsavtale om BiblioFil i grunnskolen.

Bestand: Voksne 208 928, fordelt 99 975 fag og 83 977 skjønn og 24 976 andre medier.

Barn: 97 389, fordelt 25 451 fag og 63 690 skjønn og 8 248 andre medier.

Medieregnskap: Totalt: kr 4 millioner, pr. innbygger kr 26,20.

Utlån: 1 067 239. Pr. innbygger: 7

Besøk: 1 247 216

Kort presentasjon:

Nytt hovedbibliotek åpnet 1988, fremstår fremdeles som åpent, lett tilgjengelig og moderne. To filialer plassert i bydelssentre, to sammen med annen kommunal virksomhet og en i videregående skole. Hovedbiblioteket er åpent syv dager pr. uke høst og vinter – svært populært tilbud. Hovedbiblioteket har også utstrakt virksomhet som kulturhus med konserter, forestillinger, møtevirksomhet, utstillinger m.m.

Nettsted: <http://www.tfb.no>

5. Hå

Areal: 255 km²

Innbyggere: 14 417

Antall grunnskoler: 10

Hå folkebibliotek (2003-tall):

Struktur: Hovedbibliotek, 5 filialer (1 stengt juni 2003 og opna mai 2004 som kombinasjonsbibliotek), 1 kombinasjonsbibliotek, fengselsbibliotek

Antall årsverk (bibliotekarar/merkantile): 9,02

Åpningstimer pr. uke (hovedbibliotek og filialer): 113

Brukerorienteringer/ arrangement for 11-17 åringer: 5

Spesialtjenester for skolene

Bestand: Voksne 62 951; fordelt 28 606 fag, 31 357

skjønn, 2 988 andre medier

Barn: 38 559 ; fordelt 17 146 fag, 18 593 skjønn, 2 820 andre medier

Medieregnskap: Totalt: kr 507 000. Pr. innbygger: kr 35,17

Utlån: Totalt: 130.182 . Pr. innbygger: 9,03

Besøk: 75 839

Kort presentasjon:

Hå har pr. 1.1.2004 eit stort, sentralt plassert hovudbibliotek med bra tilbod, og fleire små filialar med mindre tilbod. Det er planar om samlokalisering med skular fleire stader. Alle skulane i Hå har gode skulebibliotek, og det faglege samarbeidet mellom folke- og skulebibliotek er nært. Biblioteket har gode opningstider, og distriktet er så godt utbygd kommunikasjonsmessig at dette bør ikkje ha innverknad på bruken av biblioteket.

Kommunen har ein vidaregåande skule som er eigd og drevet av misjonssambandet. Ellers er det vidaregåande skular på Bryne og innover mot Stavanger med alle tenkelege linjer. Hovudbiblioteket har ein typisk familievennleg profil når det gjeld rom og innredning.

Nettsted: <http://www.ha.kommune.no>

6. Kvinnherad

Areal: 1137,5 km²

Innbyggere: 13 157

Antall grunnskoler: 21

Kvinnherad bibliotek (2003-tall):

Struktur: Hovedbibliotek, 2 avdelingar, 2 utlansstasjoner, og 1 bokbuss

Antall årsverk (bibliotekarar/merkantile): 5,33

Åpningstimer pr. uke (hovedbibliotek og filialer): 55 t

Brukerorienteringer/ arrangement for 11-17 åringer: 13

Ingen egen skoleavdeling eller fast spesialtjeneste for skolene.

Bestand :Voksne: 38 235; fordelt 14 418 faglitteratur, 21

558 skjønnlitteratur, 2 259 andre medier.

Barn: 25 286; fordelt 4 752 faglitteratur, 19 547 skjønnlitteratur, 987 andre medier

Medieregnskap: Totalt: kr 578 633. Pr. innbygger:

kr. 43,97

Utlån: Totalt: 74.837. Pr. innbygger: 5,68

Besøk: 69 227

Kort presentasjon:

Hovedbiblioteket er stort og sentralt plassert på Husnes. Utlansstasjonane og ein avdeling er plassert i skular, mens den andre avdelingen er i samfunnshus. Bokbussen har 38 stoppestadar og 14 av dei er ved skular. 34% av ungdommane flyttar frå kommunen for å gå på vidaregåande skule. Nettsted: <http://kvinnherad.bibliotekivest.no>

7. Sør- og Nord-Odal

Sør-Odal

Areal: 524 km²

Innbyggere: 7 538

Antall grunnskoler: 6

Sør-Odal bibliotek (2003-tall):

Struktur: Hovedbibliotek, skolebibliotekstjenesten

Antall årsverk (bibliotekarere/merkantile): 2,2 årsv. ved hovedbiblioteket; 0,6 ved skolebibliotekstjenesten (ubemannet siden 21.7.2003)

Åpningstimer pr. uke (hovedbibliotek): 16,5 timer

Brukerorienteringer/ arrangement for 11-17 åringer: 4

Egen skoleavdeling har stått ubemannet siden 21.7 2003

Bestand: Voksne: 23 936; fordelt 10 041 fag, 13 932 skjønn.

Barn: 4 766; fordelt 762 fag, 4 004 skjønn.

Medieregnskap: Totalt: kr 250 000. Pr. innb kr 33,16.

Utlån: 20 449. Pr. innbygger 2,7

Besøk: 10 300

Kort presentasjon:

Biblioteket er plassert på den andre siden av Glomma i forhold til handelsnæringen og kommunens administrasjon. Biblioteket ligger i nærheten av en barneskole og ungdomsskolen. Biblioteket har holdt til i de samme lokalene (260 m²) siden 1971. Biblioteket har verken musikk, video eller CD-rom i sin samling.

Nettsted: <http://www.sor-odal.kommune.no/bibliotek>

Nord-Odal:

Areal: 508 km²

Innbyggere: 5 050

Antall grunnskoler: 3

Nord-Odal bibliotek:

Struktur: Hovedbibliotek

Antall årsverk (bibliotekarere/merkantile): 2,4

Åpningstimer pr. uke: 19 timer

Brukerorienteringer/ arrangement for 11-17 åringer: 28

Ingen egen skoleavdeling eller fast spesialtjeneste for skolene

Bestand: Voksne: 13 876; fordelt 5 682 fag, 8 194 skjønn.

Barn: 5 538; fordelt 1 037 fag, 4 501 skjønn.

Medieregnskap: Totalt: kr 215 000. Pr. innbygger kr 42,57

Utlån: Totalt: 24 779. Pr. innbygger 4,9

Besøk: 14 421

Kort presentasjon:

Biblioteket ligger i Milepelen kulturhus sammen med kino og spisested, sentralt i Sand sentrum. Biblioteket er på 350m² og biblioteket flyttet inn i nåværende lokaler i 1988.

Nettsted: <http://www.nord-odal.kommune.no/bibliotek>

Vedlegg IV:

Lister med presis definisjon av statistikkene som er tatt ut

1. Prøvestatistikk

Lånerstatistikk

Antall aktive lånere i forhold til folketall i kommunen, for aldersgruppene 11-12 år, 13 år, 14-15 år og 16-17 år. Luk ut lånere hjemmehørende i andre kommuner: sorter på kommune.

Prøvestatistikk tas ut for perioden: 01.01.2003 – 30.09.2003

Kontroll-statistikk

Totalt utlån til aldersgruppe 11-12 år tilhørende egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån til aldersgruppe 13 år tilhørende egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån til aldersgruppe 14-15 år tilhørende egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån til aldersgruppe 16-17 år tilhørende egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån til aldersgruppe 1 – 10 år tilhørende egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån til aldersgruppe 18-99 tilhørende egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån av «barnemedier» (bn=j) til 11-12 år egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån av «barnemedier» (bn=j) til 13 år egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån av «barnemedier» (bn=j) til 14-15 år egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån av «barnemedier» (bn=j) til 16-17 år egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån av «barnemedier» (bn=j) til 1-10 år egen kommune/andre kommuner

Totalt utlån av «barnemedier» (bn=j) til 18-99 år egen kommune/andre kommuner

Bøker – skjønnlitteratur

Tas ut for hver av aldersgruppene 11-12, 13, 14-15, 16-17 og fordeles på kjønn

Skjønnlitteratur totalt: søk: lf=1 ikke ff=*

Skjønnlitteratur voksne: søk: lf=1 og bn=a ikke ff=*

Skjønnlitteratur barn (totalt): lf=1 og bn=j ikke ff=*

Bøker – faglitteratur

Tas ut for hver av aldersgruppene 11-12, 13, 14-15, 16-17 og fordeles på kjønn

Faglitteratur totalt: søk: lf=0 ikke ff=*

Faglitteratur for voksne: søk: lf=0 og bn=a ikke ff=*

Faglitteratur for barn (totalt): søk: lf=0 og bn=j ikke ff=*

2. Prosjektstatistikk

Fritt valg – statistikk som skal tas ut:

All statistikk:

All statistikk tas ut for perioden: 01.01.2003 – 31.12.2003

Lånerstatistikk:

Antall registrerte lånere totalt og for alder: 11 år, 12 år, 13 år, 14 år, 15 år, 16 år og 17 år.

Antall aktive lånere totalt og for alder: 11 år, 12 år, 13 år, 14 år, 15 år, 16 år og 17 år.

Alle disse statistikkene fordeles på kjønn.

(Folketall i kommunen totalt, og for alder: 11 år, 12 år, 13 år, 14 år, 15 år, 16 år og 17 år, fordelt på kjønn. Denne har Bergen Off. Bibliotek tatt ut fra SSB, dere trenger derfor ikke sende tall her.)

Annet

Vanlige årsmeldingsopplysninger:

- Omfanget av klasseundervisning, spesifisert for de årskull som prosjektet omfatter.
- Bok- og mediebudsjett for kommunen samla og spesifisert for avdelingene.
- Spesielle arrangement for aldersgruppene

Formler for uttak av statistikk

Hva lånes av andre medier

Tas ut for hver aldersgruppe: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 år og fordeles på kjønn

Dvd/video: søk: ff=ee eller ff=ed

CD-ROM: søk: ff=gd

Musikk-CD søk: ff=dc og ff=dg

Språkkurs: søk: ff=dh

Musikknoter: søk: ff=c

Lydbøker barn: søk: ff=di og bn=j

Lydbøker voksne: søk: ff=di og bn=a

Lydbøker må tas ut for seg dersom vi i de andre søkene skal utelukke andre medier med: ff=*. For at det ikke skal bli for mye forslår jeg at vi deler statistikken for lydbøker bare i voksen og barn, ikke på bemying eller andre utvalgsriterier.

Ikke nødvendig å skille på fag/skjønn.

Bøker – skjønnlitteratur

Tas ut for hver aldersgruppe: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 år og fordeles på kjønn

Skjønnlitteratur totalt: søk: lf=1 ikke ff=*

Skjønnlitteratur voksne: søk: lf=1 og bn=a ikke ff=*

Skjønnlitteratur barn (totalt): lf=1 og bn=j ikke ff=*

Skjønnlitteratur mu: søk: lf=1 og ag=mu ikke (ag=u eller ff=*)

Skjønnlitteratur mu + andre koder: lf=1 og ag=mu og ag=u ikke ff=*

Skjønnlitteratur småbarnsbøker: søk: lf=1 og (ag=a eller ag=b eller ag=bu) ikke (ag=u eller ag=mu eller ff=*)

Skjønnlitteratur mellomtrinnet: søk: lf=1 og ag=u ikke (ag=mu eller ag=bu eller ff=*)

Fantasy voksne: søk: fantastisk/lg ikke ff=*

Fantasy barn: søk: fantastiske fortellinger/lg ikke ff=*

(eller den genrebetegnelse det enkelte bibliotek bruker på fantasy-bøker)

Science fiction voksne: søk: science fiction/lg ikke ff=*

Science fiction barn: søk: science fictionfortellinger/lg ikke ff=*

(eller den genrebetegnelse det enkelte bibliotek bruker på sf-bøker)

Tegneserier voksne: søk: lf=t og bn=a ikke ff=*

Tegneserier barn: søk: lf=t og bn=j ikke ff=*

Bøker – faglitteratur

Tas ut for hver aldersgruppe: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 år og fordeles på kjønn

Faglitteratur totalt: søk: lf=0 ikke ff=*

Faglitteratur for voksne: søk: lf=0 og bn=a ikke ff=*

Faglitteratur for barn (totalt): søk: lf=0 og bn=j ikke ff=*

Faglitteratur mu: søk: lf=0 og ag=mu ikke (ag=u eller ff=*)

Faglitteratur småbarnsbøker: søk: lf=0 og (ag=a eller ag=b eller ag=bu) ikke (ag=u eller ag=mu eller ff=*)

Faglitteratur mellomtrinnet: søk: lf=0 og ag=u ikke (ag=mu eller ag=bu eller ff=*)

3. Dypdykk

Vi har nå sett nærmere på vårt forrige forslag ang. dypdykk, og funnet ut at den metoden ikke gir «fornuftige» tall. Dypdykk på tiergrupper gir svært lave tall for store bibliotek og vil sannsynligvis ikke gi mening for mindre bibliotek, derfor bør vi sløyfe det i den samla rapporten. Det enkelte bibliotek kan for sin egen del vurdere hva de vil gjøre ang. slike dypdykk.

Mest lånte

For å få en oversikt over hvilke titler som lånes mest, kan vi ta ut følgende:

- Faglitteratur for barn (lf=0 og bn=j ikke ff=*) for hver aldersgruppe
- Faglitteratur for voksne (lf=0 og bn=a ikke ff=*) for hver aldersgruppe
- Skjønnlitteratur for barn (lf=1 og bn=j ikke ff=*) for hver aldersgruppe
- Skjønnlitteratur for voksne (lf=1 og bn=a ikke ff=*) for hver aldersgruppe

Rapportene sorteres på antall, sorteringsrekkefølge for kolonner er: 1: kjønn, 2: tittel

For store bibliotek tas rapportene ut for de 500 mest lånte titlene, for mindre bibliotek f.eks. for de 300 mest lånte. Grunnen til at vi (kanskje) må ta med så mange titler, er at vi vil se

hvor mange titler som omfattes av mer enn ett lån i perioden, for å kunne si noe om spredningen på titler – hvor stor prosent av totalt utlån er lån av de mest populære titlene?

Hvordan tallfesting, dypdykk skal tas ut:

Dypdykk – hvor mange titler med mer enn ett utlån/ totalt antall titler lånt

Disse tallene tas ut for 11 åringer og 17 åringer, jenter og gutter hver for seg, for skjønnlitteratur voksne og barn og faglitteratur voksne og barn, 1/1 –31/12 - 2003.

- Faglitteratur for barn (lf=0 og bn=j ikke ff=*) kombinert med alder og kjønn
- Faglitteratur for voksne (lf=0 og bn=a ikke ff=*) kombinert med alder og kjønn
- Skjønnlitteratur for barn (lf=1 og bn=j ikke ff=*) kombinert med alder og kjønn
- Skjønnlitteratur for voksne (lf=1 og bn=a ikke ff=*) kombinert med alder og kjønn

Rapportene sorteres på antall, sorteringsrekkefølge for kolonne 1 er: tittel. Det kan være litt vanskelig å finne «skjæringspunktet» mellom titler med 1 og 2 utlån, se på de forrige dypdykkene og prøv å regne dere fram til hvor mange titler som har 2 eller flere utlån og velg max antall litt i overkant av det tallet.

Dere skal så finne ut:

- Hvor mange titler med mer enn ett utlån
- Hvor mange titler lånt i alt

Jeg synes det er lettest å forklare hvordan med et eksempel:

Utdrag fra Bergen, har bare klippet og limt inn slutten på generert statistikkliste.

Jenter 17 år – dypdykk faglitteratur for voksne (lf=0 og bn=a ikke ff=*)

241	Yoga for alle: en innføring i yoga til hjemmebruk	2
241	Zen and the art of motorcycle maintenance : an inquiry into val	2
241	Ørkenblomsten	2
617	101 gode råd om studieteknikk	1
617	70er-rock	1
617	ÆÅrbokÅ	1
617	Abort – en debatt for 90-årene	1
620	Totalt	1689

Her er «skjæringspunktet» 616/617, dvs. at 616 titler har mer enn ett utlån.

Disse 616 titlene har tilsammen: $(1689 - 4) = 1685$ utlån.

Totalt utlån for denne kombinasjonen er tatt ut tidligere, hos oss er det: 3054.

Antall titler med bare ett utlån: $3054 - 1685 = 1369$

Totalt antall titler lånt er da: $616 + 1369 = 1985$.

FRITT VALG-prosjektet ble satt i gang fordi initiativtakerne syntes det var på tide å få frem representative tall for ungdoms mediebruk og lesing, slik det kommer til uttrykk gjennom deres bruk av folkebibliotekene.

Det har blitt skapt en oppfatning om at ungdom - og særlig unge gutter – dropper bøker og lesing når de kommer opp i tenårene. De siste års internasjonale undersøkelser om skolebarns leseferdigheter har forsterket inntrykket av for lavt gjennomsnittlig ferdighetsnivå hos norske barn og unge.

Storbybibliotekene har tidligere utvekslet erfaringer og synspunkter på unges bibliotekbruk. Stavanger har hatt sitt store «Troll i ord»-prosjekt. I Bergen har unges bibliotekbruk vært undersøkt bredt og systematisk. Materiale fra byene viser entydig at eldre tenåringer og unge voksne er en stor og aktiv lånergruppe. Dette stemmer dårlig med bildet av bokdroppende ungdommer, men godt med bibliotekfolks egne observasjoner.

Storbybibliotekene i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger sammen med partnere, folkebibliotekene i landkommunene Hå, Kvinnherad og Nord- og Sør-Odal, fikk prosjektmidler fra ABM-utvikling til et FRITT VALG-prosjekt der målet ble formulert slik: «Få bedre kunnskap om hva barn/unge 11–17 år leser når det skjer på deres egne premisser, i folkebibliotek.» Metode skulle være: «Statistikkinnnsamling, sammenstilling av data og analyse av barn og unges folkebiblioteklån av bøker og andre medier».

Det er vanskelig å anslå det totale omfanget av de unges medie- og informasjonskonsum, men FRITT VALG-bibliotekene mener at prosjektet har frembragt pålitelig kunnskap om en stor del av ungdoms mediebruk. Denne kunnskapen både nyanserer, og tildels korrigerer, oppfatningen av ungdom som bokdroppere. Studier av ungdommens egne preferanser burde være et godt utgangspunkt for å finne frem til bedre strategier og andre satsingsområder når det gjelder å styrke leseinteressen og bibliotekbruken hos ungdom.

Hele prosjektrapporten er lagt ut på <http://www.nettbiblioteket.no/prosjekter/frittvalg.html>.

Bergen Offentlige Bibliotek ISBN 82-91290-14-8